

Korkeakoulutarjonnan kehittäminen Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä

Jorma Lilli
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
Liikunnanohjaaja AMK
Amk-opinnäytetyö
2023

Tiivistelmä

Tekijä Jorma Lilli
Tutkinto Liikunnanohjaaja
Opinnäytetyön nimi Korkeakoulutarjonnan kehittäminen Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä
Sivu- ja liitesivumäärä 49 + 5
Tämä opinnäytetyö käsittelee kehittämishanketta, jonka tavoitteena oli kehittää toimintamalli, jonka pohjalta on mahdollista käynnistää liikunta-alan korkeakouluopinnot Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä. Liikunta- ja urheiluorganisaatioiden kehittyminen ja ammattimaistuminen ovat luoneet kysyntää ja kiinnostusta koulutukseen sekä mielenkiintoa alan korkeakoulutarjonnan kehittämiseen myös Kuortaneen urheiluopiston vaikutusalueella. Kuortaneen urheiluopiston ammatillisen koulutuksen strategiassa 2019–2024 on ollut tavoitteena tehdä selvitys korkeakouluopintojen käynnistämisestä. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut myös taustatiedon analysointi ja hankkiminen.   Opinnäytetyö on työelämälähtöinen kehitystyö, jossa tekijä on työelämässä hankkimansa kokemuksen pohjalta käsitellyt liikunta-alan kehitykseen liittyviä kysymyksiä. Tutkivana opettajana tekijä on käsitellyt tarpeita ammattikorkeakoulutuksen lisäämiselle alueellisilla näkökulmilla, liikunta-alan työelämän kehittymisellä ja osaajien kysynnän kasvulla. Opinnäytetyössä tekijä on käsitellyt ja kuvannut ammatillisen koulutuksen järjestelmän, liikunta-alan koulutusjärjestelmän, rakenteet ja järjestämisoikeuteen liittyvät käytännöt. Koulutusjärjestelmä on havainnollistettu eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen mukaisesti. Liikunta-alan koulutus- ja tutkintorakennetta on käsitelty kokonaisuutena.   Perusteluissa on käsitelty urheilu- ja liikunta-alan kehitystä ja haettu lisäselvityksiä väestöpohjaa käsittelevistä tutkimuksista ja korkeakoulutettujen liikkumista kuvaavien tilastojen kautta. Liikunnanohjaaja AMK-tutkinnoille hakeneiden tilastoja vuodelta 2023 oli käsitelty perusteluissa hakijoiden kotipaikkakunnan mukaan ja kuvattu opinnäytetyössä. Perusteluissa on lisäksi käsitelty alueellista tarvetta, työelämän kehittymistä ja liikunta-alan voimakasta kasvua. Osaamistarpeen vaatimusten kehittymistä on tutkittu ja perusteltu viimeisimpien liikunta-alan tutkimusten pohjalta. Perusteluissa on huomioitu vuonna 2015 julkaistu liikunta-alan korkeakoulutuksen tarveselvityksen tuloksia.   Opinnäytetyön tuloksena on kuvattu kehittämishankkeen tuotoksena luotu mallinnus korkeakouluopintojen käynnistämiseen seuraavan olympiadin 2024–2028 aikana. Mallinnus syntyi kehitysprosessina, jossa oli käytetty palvelumuotoilun ja opetus- ja kasvatusalalle sopivaa suunnittelututkimuksen periaatteita. Mallinnus ja kehitysprosessi on kuvattu tekstin lisäksi visuaalisesti. Kehitysprosessi toteutettiin 2022–2023 aikana. Suunnitteluvaiheissa ja yhteistyöpalavereissa kehitystyötä on viety käytännönlähtöisesti eteenpäin. Yhteistyöpalavereissa oli mukana Kuortaneen urheiluopiston, Kuortaneen urheilulukion, Haaga-Helian ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun edustajat.   Opinnäytetyön lopussa on pohdittu tuotoksen ajankohtaisuutta, vahvuuksia, kehitysehdotuksia ja liikunnanohjaaja AMK-koulutuksen käynnistämiseen liittyviä jatkotoimenpiteitä.
Asiasanat Korkeakoulututkinnot, liikunnanohjaajat, urheiluoppilaitokset, ammattilaiset, urheilutoimijat, urheiluhallinto

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Koulutusjärjestelmä	3
2.1	Koulutusjärjestelmä Suomessa	4
2.2	Ammatilliset tutkinnot Suomessa	5
2.3	Korkeakoulujärjestelmä	6
2.3.1	Ammattikorkeakoulujen tehtävä	6
2.3.2	Yliopistojen tehtävä	6
2.4	Vapaan sivistystyön koulutukset	6
3	Liikunta-alan koulutukset	8
3.1	Liikunta-alan koulutukset eurooppalaisessa viitekehyksessä	8
3.2	Ammatilliset tutkinnot liikunta-alalla	8
3.2.1	Liikunnanohjauksen perustutkinto, OPH-2634-2017	9
3.2.2	Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto, OPH-1161-2018	10
3.2.3	Valmennuksen erikoisammattitutkinto, OPH-2641-2017	10
3.3	Korkeakoulututkinnot liikunta-alalla	10
3.3.1	Liikunnanohjaaja AMK, 210 op	10
3.3.2	Liikunnanohjaaja YAMK, 90 op	11
3.3.3	Yliopistotutkinnot	11
3.4	Avoimet korkeakouluopinnot	11
3.5	Kuortaneen urheiluopisto koulutuksen järjestäjänä	12
3.6	Kuortaneen urheiluopistosäätiön koulutusten ja tutkintojen järjestämisluvat 2023	13
3.7	Koulutusyhteistyöt	13
3.8	Urheiluopistojen verkosto	14
4	Tarve ja perustelut korkeakoulutuksen käynnistämiseksi	15
4.1	Liikunta-alan korkeakoulutuksen tarveselvitys 2015	15
4.2	Liikunta-alan työelämäosaaminen	16
4.3	Toimialan kehitys ja toimipaikat	19
4.4	Väestöennuste toiminta-alueella	21
4.5	Aluekehitys	23
4.6	Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus alueella	24
4.7	Etelä-Pohjanmaan koulutusprofiili	25
4.8	Maakuntien koulutusprofiilit Liikunta-alan AMK-haussa 2023	26
5	Koulutusyhteistyön kehittämismuutokset	27
6	Kehittämismenetelmät	29
6.1	Design- eli suunnittelututkimus	30

6.2	Palvelumuotoilu	30
6.3	Palvelumuotoilu kehittämismenetelmänä.....	31
7	Kehittämishankkeen ja -prosessin kuvaus	33
7.1	Käynnistäminen ja kehityshankkeen määrittely	33
7.2	Määrittely ja tiedon analysointi	35
7.3	Visio ratkaisusta	35
7.4	Yhteistyöpalaveri ja Kuortaneen toimintaympäristöön tutustuminen	35
8	Kehitystyön tuotos	37
8.1	Alan ammattitaitovaatimukset.....	39
8.2	Mallinnus tuloksena.....	39
9	Pohdinta	41
	Lähteet.....	46
	Liitteet	50
	Liite 1. Liikunta-alan ammatilliset koulutukset FinQF ja EQF mukaan.....	50
	Liite 2 Koulutusyhteistyöpalaveri 5.6.2023.....	51
	Liite 3 Koulutusyhteistyöpalaveri 28.8.2023.....	52
	Liite 4 Koulutusyhteistyö palaveri 31.10.2023.....	53
	Liite 5 Tuplatimantin systemaattisen suunnittelumalli	54

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarve on syntynyt liikunta-alan korkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tarjonnan kehittämistarpeista. Opinnäytetyö on kehittämistyö, joka on laadullinen tutkimushanke. Menetelminä ovat suunnittelututkimus ja palvelumuotoiluun pohjautuva kehittämisprosessi.

Opinnäytetyön aiheena on Korkeakoulutarjonnan kehittäminen Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä. Kehityshankkeen ajatus ja tarve on syntynyt Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä ja vaikutusalueella toimivien liikunta-alan, hyvinvointialueiden ja urheilun ammattilaisorganisaatioissa toimijoiden aloitteesta. Toimintaympäristön ja työelämän kehittymisen myötä on syntynyt tarve liikunta-alan ammattikorkeakoulutuksen käynnistämiseksi. Kuortaneen urheiluopisto ja eri sidosryhmät ovat selvittäneet vuosien varrella ammattikorkeakoulu-tason liikunnanohjaajakoulutuksen käynnistämistä Länsi-Suomen alueella. Korkeakoulutuksen käynnistämisen osalta on tehty Seinäjoen Ammattikorkeakoulun ja Etelä-Pohjanmaan liiton sekä Kuortaneen urheiluopiston toimesta tarveselvitys. Tarveselvityksen raportti on julkaistu 2015. Raportin laatimisesta on vastannut Juha Viitasaari. (Viitasaari, J. 2015)

Työtehtävässäni toimin Kuortaneen urheiluopiston koulutuspäällikkönä. Vuosien 2011–2014 aikana osallisuin Seinäjoen Ammattikorkeakoulun ja Kuortaneen urheiluopisto kehittämis- ja suunnittelupalaverihin, joissa on pohdittu liikunta-alan korkeakoulutusta Länsi-Suomen alueella.

Tässä opinnäytetyössä kuvaan liikunta-alan ammatillisen koulutuksen rakenteen ja suomalaisen koulutusjärjestelmän, joka pohjautuu eurooppalaisten tutkintojen viitekehykseen. Käsittelen opinnäytetyössä eri koulutusmuotoja liikunta-alan koulutusjärjestelmässä.

Tietoperustaosassa käsittelen liikunta-alan koulutuksen kehittämiseen ja ammattikorkeakoulutuksen laajentamiseen liittyviä kysymyksiä. Tietoperustassa käsittelen liikunta-alan kehittymiseen ja ammatillisiin ydinosaamisiin liittyviä tutkimuksia. Opinnäytetyössä on kuvattu ja havainnollistettu väestörakenteeseen ja väestöennusteeseen liittyviä tilastoja ja ennusteita. Tämän työn yhtenä tavoitteena on ollut vahvistaa käsityksiä toimialan kasvusta ja väestöpohjan riittävydestä ja alueellisesta tarpeesta.

Varsinaisena kehitystyön tavoitteena on löytää ja luoda toimintamalli liikunta-alan ammattikorkeakoulutuksen käynnistämiseksi toimintaympäristössä lähellä alan työpaikkoja ja asuinympäristöä. Kehitystyössä on lisäksi tavoitteena yhteistyön synnyttäminen koulutuksen järjestäjien kesken ja vastata sitä kautta lainsäädännön mukaisesti alueelliseen ja kansalliseen koulutustarpeeseen.

Liikunta-alan ammattikorkeakoulutus on painottunut vahvasti korkeakoulutarjonnan osalta Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen alueelle. Länsi-Suomen koulutustarjonta liikunta-alan osalta on suppeaa.

Kehitystyön kohde

Kehitystyön kohde on Liikunnanohjaaja AMK koulutuksen käynnistäminen Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä 2024, yhteistyössä Kuortaneen urheiluopiston, Haaga-Helian ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen Ammattikorkeakoulun kanssa.

Kehitystyönä toteutetaan toimenpiteet, jolla saadaan tuotos, miten ja millaisilla opintopoluilla saadaan ammattikorkeakoulutus käynnistymään toiminta-alueella.

2 Koulutusjärjestelmä

Tässä luvussa avaan Suomessa järjestettävien koulutusten ja ammatillisten tutkintojen rakennetta ja koulutuksen järjestämiseen liittyvää kokonais kuvaa, käsitteitä ja viitekehystä. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ammatillinen koulutus on lainsäädäntöön ja lupajärjestelmiin perustuvaa toimintaa. Lait, joissa koulutuksien järjestämisestä säädetään ovat Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), Ammattikorkeakoululaki (932/2014) ja Yliopistolaki (558/2009).

”Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus ja kulttuuriministeriön myöntämää tutkintojen ja koulutuksen järjestämis lupaa. Järjestämis lupaa voidaan myöntää hakemuksesta kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Järjestämisluvissa määrätään, tutkinnoista ja koulutuksesta, opetus- ja tutkintokielistä, toiminta-alueesta, opiskelijavuosien vähimmäismäärästä ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Järjestämis lupaa myönnetään vain kokonaiseen tutkintoon, ei yksittäisille osaamisaloille”. (OKM, järjestämisluvut 2023)

”Ammatilliseen koulutukseen liittyvän lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset valmistelee Opetus- ja kulttuuriministeriö, joka myös valvoo ja ohjaa toimintaa. Työtä ohjaavat hallitusohjelma ja sen toimintasuunnitelman linjaukset”. (OKM, ammatillisen koulutuksen järjestäminen 2023)

”Ammattikorkeakoulutoiminta edellyttää toimilupaa. Toimiluvan myöntää valtioneuvosto. (Ammattikorkeakoululaki, 932/2014). Ammattikorkeakoulun toimiluvassa määrätään siitä, mitä ammattikorkeakoulututkintoja ja niihin liitettäviä tutkintonimikkeitä ammattikorkeakoulun tulee antaa (koulutusvastuu). Toimiluvassa voidaan tarvittaessa täsmentää tutkintokohtaista koulutusvastuuta. Lisäksi toimiluvassa määrätään siitä, mitä ylempiä ammattikorkeakoulu-tutkintoja ja niihin liitettäviä tutkintonimikkeitä ammattikorkeakoulu voi antaa”. (Ammattikorkeakoululaki, 932/2014).

”Yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (koulutusvastuu), säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella”. (Yliopistolaki 24.7.2009/558)

Suomalaisen koulutusjärjestelmän perustana on eurooppalainen tutkintojen viitekehys. Euroopan unionissa vuonna 1999 Bolognan prosessi käynnisti ammatillisen koulutuksen kehittämisen. Ensimmäisessä vaiheessa prosessi tuotti korkeakoulututkintojen viitekehysten eurooppalaiselle korkeakoulualueelle (EHEA, 2023). Eurooppalaisen viitekehysten tavoitteena on helpottaa tutkintojen vertailua ja tutkintoja eri maissa ja maiden välillä. (OPH, 2023)

”Suomen tutkintojen viitekehys on yhdenmukainen eurooppalaisen korkeakoulututkintojen viitekehysten (EHEA) kanssa. Viitekehysistä käytetään nimityksiä, Finnish National Framework for Qualifications and Other Competence Modules (FINQF) ja European Qualifications frameworks (EQF). Viitekehys kuvaa kansalliseen koulutusjärjestelmäämme kuuluvat tutkinnot, oppimäärät ja muut laajat osaamiskokonaisuudet. Viitekehys kattaa muun muassa yleissivistävän koulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen”. (OPH, 2023)

”Tutkintojen ja muita osaamiskokonaisuuksia koskeva lainsäädäntö viitekehyksistä on tullut voimaan 1.3.2017. Viitekehyksestä säädetään tutkintojen ja muista osaamiskokonaisuuksista annettussa laissa (93/2017) sekä valtioneuvoston asetuksessa (VNA 120/2017)”. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu, OKM 2019:3)

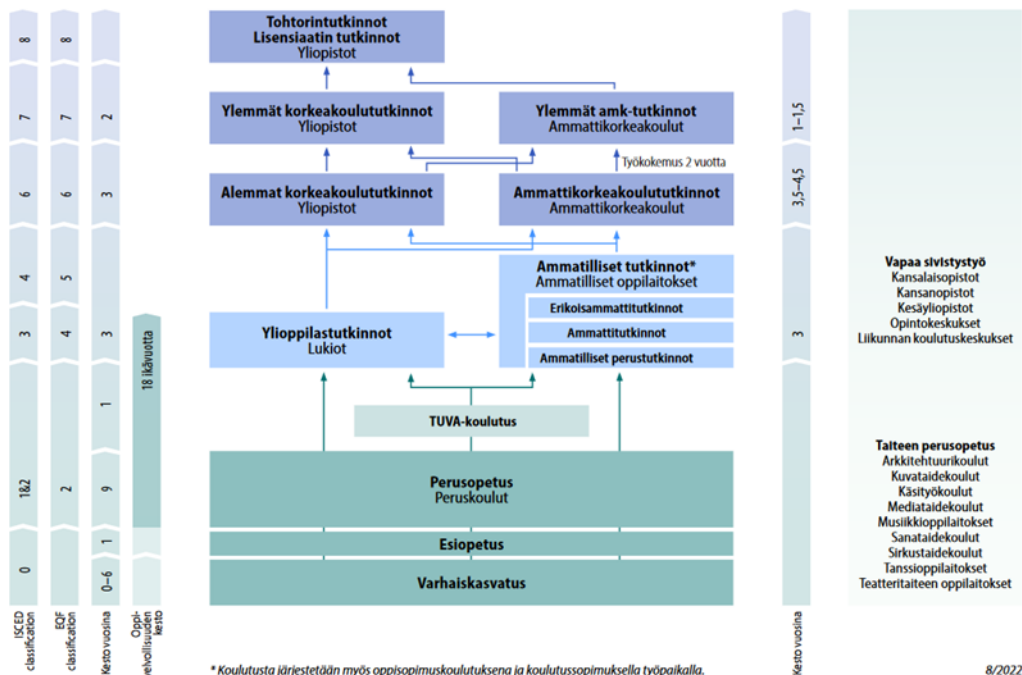
”Tutkintorakenteesta olevista tutkinnoista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Opetushallitus määrää tutkinnoille tutkinnon perusteet. Tutkintorakenteesta ovat tutkinnot, joita ammatillisessa koulutuksessa on mahdollista suorittaa. Tutkintorakennetta päivitetään säännöllisesti ja sitä kehitetään vastaamaan, työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin”. (OPH, 2023. Tutkintorakenne)

2.1 Koulutusjärjestelmä Suomessa

Suomalainen koulutusjärjestelmä on nähtävissä kuvassa 1, jossa on havainnollistettu koko koulutuspolku varhaiskasvatuksesta aina tohtorintutkintoon saakka. Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän ennen tätä suorittaa toisen asteen tutkinnon. Toisen asteen tutkintoja ovat ylioppilastutkinto ja ammatilliset tutkinnot. (OKM, 2023)

Ammatillinen koulutus ja ylioppilastutkinto antavat mahdollisuuden jatkaa opintoja korkeakoulutalolle, aina tohtorintutkintoihin saakka.

SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Kuva 1. Suomalainen koulutusjärjestelmä, OKM 2023

Suomalaiseen koulutusjärjestelmään kuuluu vahvasti elinikäinen oppiminen, mm. ei-tutkintotavoitteiset koulutukset ja vapaan sivistystyön koulutukset. Vapaan sivistystyön koulutuksia järjestetään liikunnan koulutuskeskuksissa (urheiluopistot), kansalaisopistoissa, kansanopistoissa ja opintokeskuksissa. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisemassa Suomalaisen koulutusjärjestelmän kuvassa on kuvattuna eurooppalaisen koulutusjärjestelmän viitekehysten mukaiset tasot.

”Eurooppalaisessa tutkintojen viitekehityksessä (EQF) on yhteinen 8 tasoinen malli osaamisen kuvaamiseen, joka helpottaa eri maiden kansallisten koulutus- ja tutkintojärjestelmien keskinäistä vertailua. Kahdeksan osainen viitekehitys perustuu vuonna 2008 Euroopan parlamentin ja neuvoston suositukseen eurooppalaisesta tutkintojen viitekehityksestä, elinikäisen oppimisen edistämiseksi (2008/C 111/01). Eurooppalaista tutkintojen viitekehystä koskeva suositus on uusittu toukokuussa 2017 (2017/C 189/03). Kehyksessä alin taso on 1 ja korkein taso 8”. (OPH, 2023. Tutkintojen viitekehitys)

Eurooppalaisen viitekehityksen keskeisin tavoite on, että työnantajien, työntekijöiden ja oppilaiden olisi helpompi ymmärtää kansallisia ja kansainvälisiä tutkintoja.

2.2 Ammatilliset tutkinnot Suomessa

Ammatilliset tutkinnot on luokiteltu perinteisesti toisen asteen koulutuksiin, EQF:n mukaan ne sijoittuvat tasoille 4–5. Ammatilliset tutkinnot on mahdollista suorittaa perusopetuksen jälkeen. Ammatilliset tutkinnot antavat jatko-opiskelumahdollisuuden korkeakoulu opintoihin.

Ammattitutkinnot jaetaan kolmeen eri tutkintotyyppiin: Ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin. Tutkintorakenteessa on 1.1.2023 alkaen voimassa olevia ammatillisia perustutkintoja 42, ammattitutkintoja 64 ja erikoisammattitutkintoja 54. (OKM, 2023. Koulutusjärjestelmä)

”Perustutkinnot tuottavat laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin. Opiskelijat saavat erikoistuneempaa osaamista ja työelämän edellyttämää ammattitaitoa vähintään yhdellä työelämän osa-alueella. Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä.

Ammattitutkinnoissa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvällisempää tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin. Ammattitutkintojen laajuus voi olla 120, 150 tai 180 osaamispistettä. Pääosin ammattitutkinnot ovat 150 osaamispistettä.

Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. Erikoisammattitutkintojen laajuus voi olla 160, 180 tai 210 osaamispistettä. Pääosin erikoisammattitutkinnot ovat 180 osaamispistettä”. (OPH, 2023. Tutkintorakenne)

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot mahdollistavat osaamisen kehittämisen työuran eri vaiheissa. Ammatillista koulutusta voidaan järjestää esimerkiksi työpaikoilla oppi- ja koulutussopimuksella ja eri tavoin hankittua osaamista tunnustetaan mahdollisuuksien mukaan osaksi opintoja. Näihin koulutuksiin voivat hakeutua sekä nuoret että aikuiset.

2.3 Korkeakoulujärjestelmä

Korkeakoulujärjestelmässä ovat ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Ammattikorkeakoulut tarjoavat käytännönläheistä ja työelämän tarpeita vastaavaa koulutusta. Yliopistoissa korostuu tieteellinen tutkimus ja siihen perustuva opetus.

2.3.1 Ammattikorkeakoulujen tehtävä

”Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta ja alueellista kehitystä palvelevaa tutkimus- ja kehittämistyötä, innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa. Tehtävänä ammattikorkeakouluilla on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuvaa korkeakouluopetusta, joka tähtää ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Opetuksen ammattikorkeakoulussa tulee perustua tutkimukseen, sekä taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin. Ammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja”. (OPH, Vipunen.fi, 2023)

”Ammattikorkeakoulut suuntautuvat työelämään ja perustavat toimintansa sen asettamiin korkean ammattitaidon vaatimuksiin. (Opetushallitus, OPH koulutus ja tutkimus 2023). Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen kestää 3,5–4,5 vuotta. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon edellytyksenä on ammattikorkeakoulututkinto tai muu soveltuva tutkinto sekä vähintään kahden vuoden työkokemus aiemman tutkinnon suorittamisen jälkeen”. (OKM, 2023)

2.3.2 Yliopistojen tehtävä

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä ja antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta. Yliopistot toimivat vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja edistävät tutkimustulosten yhteiskunnallista vaikuttavuutta. (Yliopistolaki, 558/2009)

”Yliopistoille on ominaista tieteellinen tutkimus ja siihen perustuva ylin opetus. Yliopistot antavat mahdollisuuden suorittaa alempia (kandidaatti) ja ylempiä (maisteri) korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä jatkotutkintoja, joita ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Yliopistot järjestävät myös maksullista täydennyskoulutusta ja avointa yliopisto-opetusta. Yliopiston alemman korkeakoulututkinnon tavoitteellinen suoritus aika on 3 vuotta ja yliopistojen ylemmän korkeakoulututkinnon pääsääntöisesti 2 vuotta alemman jälkeen”. (OKM 2023)

2.4 Vapaan sivistystyön koulutukset

”Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset. Oppilaitoksissa on tarjolla kansalaistaitoihin valmentavia ja yhteiskunnallisia opintoja, yleissivistäviä opintoja sekä harrastuksellista tietojen ja taitojen kartuttamista. Koulutukseen hakeutuminen on avointa kaikille. Koulutus ei ole tutkintotavoitteista eikä sen sisältöjä säädellä lainsäädännössä”. (OKM 2023)

Liikunta-alalla vapaan sivistystyön koulutuksilla on laaja merkitys alan osaamisen kehittämisessä ja vapaaehtoistoimijoiden kouluttamisessa. Vapaaehtoisten koulutukset antavat osaamista, jota voidaan hyödyntää ammatillisissa tutkinnoissa osaamisen tunnistamisen kautta.

On hyvä huomata ja tunnistaa, että useimmilla liikunnan koulutuskeskuksilla on myös ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat ja ne toimivat siten kahdessa roolissa liikunta-alan koulutuskentässä. Liikunta-alan koulutuksista seura- ja lajiorganisaatiot, jotka järjestävät koulutustapahtumat urheilu- ja liikuntaopistoilla kuuluvat niiden koulutusten osalta vapaan sivistystyön alaiseen koulutusjärjestelmään.

3 Liikunta-alan koulutukset

Kehitystyön tavoitteen ja liikunta-alan koulutuksen moninaisuuden näkökulmasta on perusteltua avata liikunta-alan koulutusjärjestelmää ja alan koulutuspolkuja. Tässä luvussa käsittelen liikunta-alan koulutus- ja tutkintorakennetta sekä koulutuksen järjestämiseen liittyviä valmiuksia. Työelämän näkökulmasta on hyvä tunnistaa koulutusjärjestelmät ja tutkintorakenteet sekä koulutuksen järjestäjien roolit.

Liikunta-alan koulutuksien järjestämisestä vastaavat käytännössä urheiluoppilaitokset, toimiluvan saaneet ammattikorkeakoulut ja Jyväskylän yliopisto.

3.1 Liikunta-alan koulutukset eurooppalaisessa viitekehyksessä

Liikunta-alan koulutukset noudattelevat EQF:n viitekehystä. Toimialana liikunta ja urheilu on kokonaisuus, jossa toimintaa on kansalaistoiminnasta suuriin kansainvälisiin ammattimaisesti toimiviin organisaatioihin.

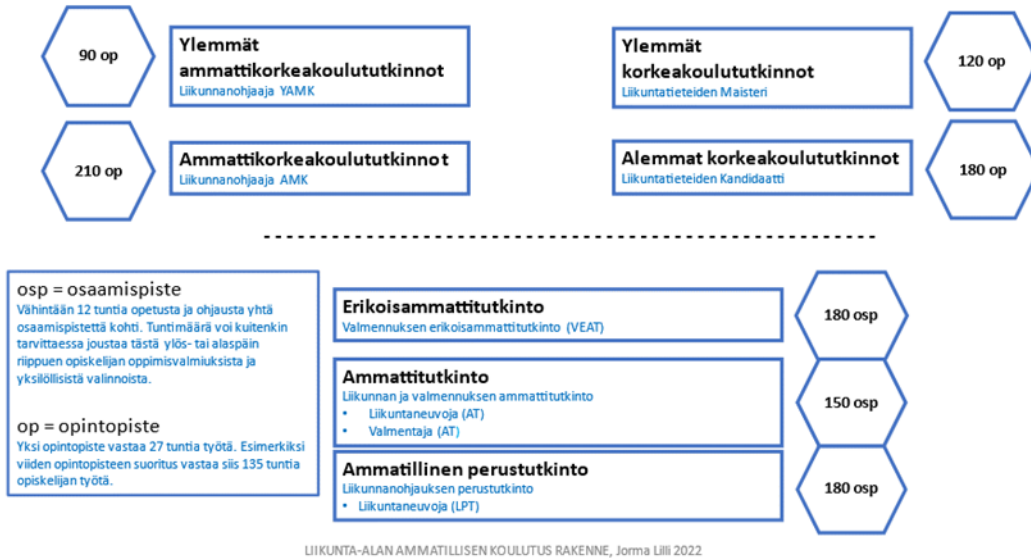
Luokittelen liikunta-alan koulutukset neljään pääryhmään: kansalaisjärjestöjen koulutukset, vapaan sivistystyön koulutukset, ammatilliset tutkinnot ja korkeakoulututkinnot. Vapaan sivistystyön koulutuksia ovat vapaaehtoistoimintaan liittyvät koulutukset, jotka toteutetaan urheiluopistoilla ja liikunnan koulutuskeskuksissa sekä ei-tutkintotavoitteiset koulutukset. Ammatilliset koulutukset ovat luvanvaraisia koulutuksia, tutkintojen järjestämiseen opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää järjestämisluvut. Korkea-asteen koulutuksia ovat ammattikorkeakoulututkinnot ja yliopistotutkinnot.

Liitteessä 1 on taulukko, jossa on kuvattu liikunta-alan koulutukset tasoittain eurooppalaisen viitekehysten (EQF) mukaisesti. Kansalaisjärjestöt, joita liikunta-alalla ovat liikunnan kattojärjestöt, urheilu- ja liikuntaseurat, alueelliset järjestöt toteuttavat omaa koulutustoimintaansa 1–3 tasoilla. Tutkintorakenteessa ammatilliset koulutukset ovat tasolla 4–5 ja korkeakoulujen tutkinnot ja yliopistotutkinnot tasolla 6–7. Tasolla 8 on yliopistojen lisensiaatin tutkinnot ja tohtorin tutkinnot. Taulukko on muokattu opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemasta oppimisen rakenne 2019:3 julkaisusta. Alkuperäinen taulukko on julkaisun sivulla 23. Taulukkoon on lisätty liikunta-alan ammatilliset koulutukset ja tason 3 vapaan sivistystyön koulutus.

3.2 Ammatilliset tutkinnot liikunta-alalla

Liikunta-alan koulutukset on havainnollistettu ammatillisten tutkintojen ja korkeakoulututkintojen osalta kuvassa 2. Tässä osiossa olen kuvannut tutkintokohtaiset rakenteet ja ammattinimikkeet liikunta-alan ammatillisista tutkinnoista, jotka oikeuttavat jatko-opintomahdollisuuksiin liikunta-alan

ammattikorkeakouluopinnoissa. Näitä tutkinnon suorittaneita voidaan tämän työn osalta käsitellä pohjakoulutettuina pohtiessa opinnäytetyön tavoitetta.

Kuva 2. Liikunta-alan ammatillisen koulutuksen rakenne. Lilli, J. 2022

3.2.1 Liikunnanohjauksen perustutkinto, OPH-2634-2017

Koulutus on laajuudeltaan 180 osp ja sitä järjestetään peruskoulu- ja ylioppilaspohjaisena. Tutkinnon suorittajan opintopolku on yksilöllinen. Ammatinimike liikuntaneuvoja, tutkinnon järjestämislupa on 10 koulutuksen järjestäjällä.

”Liikunnanohjauksen perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Liikunnanohjauksen perustutkinnossa on kolme osaamisalaa, joissa kaikissa on sama tutkintonimike:

- Liikunnan palvelutuotannon osaamisala, liikuntaneuvoja
- Terveyttä edistävän liikuntaneuvonnan osaamisala, liikuntaneuvoja
- Valmennuksen ja seuratoiminnan osaamisala, liikuntaneuvoja.

Kaikissa osaamisaloissa on kaksi yhteistä pakollista tutkinnon osaa: Liikunnan ohjaaminen (25 osaamispistettä) ja Liikuntaneuvojana toimiminen (25 osaamispistettä). Näiden lisäksi Liikunnan palvelutuotannon osaamisalassa on kolme osaamisalakohtaista pakollista tutkinnon osaa. Valmennuksen ja seuratoiminnan sekä terveyttä edistävän liikuntaneuvonnan osaamisalassa on kaksi osaamisalakohtaista pakollista tutkinnon osaa.

Valinnaiset tutkinnon osat on jaettu kahteen ryhmään. Jokaisessa osaamisalassa on ensimmäiseen ryhmään määritelty valinnaisia tutkinnon osia, jotka muodostavat osaamisalan ydinosaamisen yhdessä pakollisten tutkinnon osien kanssa (15–45 osp). Toisessa valinnaisten ryhmässä on ammatillisten valinnaisten lisäksi yhteiset valinnaiset tutkinnon osat, jotka mahdollistavat laaja-alaisen osaamisen”. (OPH, ePerusteet, opintopolku, 2023)

3.2.2 Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto, OPH-1161-2018

Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinnossa (150 osaamispistettä) on kaksi osaamisalaa ja tutkintonimikettä:

- Liikunnan osaamisala, liikuntaneuvoja (AT)
- Valmennuksen osaamisala, valmentaja (AT)

”Liikunnan osaamisala muodostuu pakollisesta tutkinnon osasta (30 osaamispistettä) ja valinnaisista tutkinnon osista (120 osaamispistettä). Valmennuksen osaamisala muodostuu pakollisesta tutkinnon osasta (60 osaamispistettä) ja valinnaisista tutkinnon osista (90 osaamispistettä)”. (OPH, ePerusteet, opintopolku, 2023)

3.2.3 Valmennuksen erikoisammattitutkinto, OPH-2641-2017

”Valmennuksen erikoisammattitutkinto muodostuu kahdesta pakollisesta tutkinnon osasta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta. Tutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkintonimikettä ei ole OPH:n toimesta määritelty”. (OPH, ePerusteet, opintopolku, 2023)

Tutkintonimikkeen käytännöksi on muodostumassa Valmentaja EAT.

3.3 Korkeakoulututkinnot liikunta-alalla

Liikunta-alan ammattikorkeakoulutusta on mahdollisuus suorittaa alempana ja ylempänä korkeakoulututkintona. Kuudella ammattikorkeakoululla on toimilupa liikunnanohjaaja AMK-tutkinnon järjestämiseen. Ammattikorkeakoulut päättävät itsenäisesti opiskelijamääristä, tutkintokatoista ja omasta opiskelijakiintiöstään. Ammattikorkeakoulut päättävät koulutustensa toteutuksesta itsenäisesti, joten opiskelun toteutuksessa on ammattikorkeakoulukohtaisia eroja. Liikunnanohjaajan AMK-tutkintoa voi suorittaa päivätoteutuksena ja monimuotototeutuksena. Liikunnanohjaaja AMK-tutkinnolta voi valmistua Haaga-Helian ammattikorkeakoulusta, Kajaanin ammattikorkeakoulusta, Lapin ammattikorkeakoulusta, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta, Ammattikorkeakoulu Arcadasta (ruotsinkielinen toteutus). (Opintopolku, 2023)

3.3.1 Liikunnanohjaaja AMK, 210 op

”Liikunnanohjaajakoulutuksessa kaikissa koulutusta tarjoavissa ammattikorkeakouluissa opiskeltavia keskeisiä osaamisalueita ovat liikunnan pedagogiikka, liikuntajohtaminen, terveyden edistäminen, työelämän kehittämisosaaminen sekä liikuntapalvelut ja yrittäjyys.

Opintojen painotus eri liikunta-alan ammattikorkeakouluissa vaihtelee. Erityisosaamista voi hankkia koulutusta tarjoavien mukaan kilpa- ja huippu-urheilusta, kunto- ja terveysliikunnasta, valmennuksesta, liikuntapalveluista, soveltavasta liikunnasta, terveyden edistämisestä,

hyvinvointivalmennuksesta ja liikuntaterapiasta, urheiluvalmennuksesta, luontoliikunnasta, lasten ja nuorten liikunnasta tai liikunta-alan kehittamisestä ja johtamisesta”. (Opintopolku, 2023)

3.3.2 Liikunnanohjaaja YAMK, 90 op

”Opiskelu toteutetaan oman työn ohessa pääosin verkko- ja etäopiskeluna ja oppimistehtäviä tehdään omalle työpaikalle tai muuhun liikunta-alan organisaatioon. Monimuoto-opinnot on mahdollista suorittaa työn ohessa 1,5–2 vuodessa. Opiskelija suuntautuu opinnoissaan joko liikuntajohtamiseen, valmennukseen tai kunto- ja terveystuokuntaan”. (Opintopolku, 2023)

3.3.3 Yliopistotutkinnot

Liikuntatieteitä voi opiskella Jyväskylän yliopistossa. Alempi korkeakoulututkinto on liikuntatieteiden kandidaatti. Liikuntatieteiden maisteri on ylempi korkeakoulututkinto.

”Liikuntatieteiden tiedekunta Jyväskylän yliopistossa on ainoa yliopistotasoinen liikunta-alan asiantuntijoiden koulutusyksikkö Suomessa. Tiedekunnan tehtävänä on edistää liikunnan avulla väestön terveyttä kouluttamalla liikunta- ja terveysalojen asiantuntijoita ja opettajia sekä tuottamalla tutkimustietoa liikunta- ja terveystuoktuurin kehittämiseksi yhteiskunnan eri alojen tarpeisiin. Tiedekunnassa tarjotaan opetusta 11 eri oppiaineessa, jotka ovat liikuntapedagogiikka, liikuntapsykologia, erityisliikunta, liikunnan yhteiskuntatieteet, biomekaniikka, liikuntafysiologia, valmennus- ja testausoppi, gerontologia ja kansanterveys, fysioterapia, liikuntalääketiede ja terveystuokasvatus”. (Opintopolku, 2023)

3.4 Avoimet korkeakouluopinnot

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on laaja avoimen korkeakouluopetuksen tarjonta. Avoin korkeakouluopetus tarjoaa mahdollisuuden tutustua korkeakoulutukseen, täydentää aiemmin suoritettua tutkintoa ja hankkia uutta osaamista. Useimmissa korkeakouluissa avoimena korkeakouluopetuksena suoritettuja opintoja hyödynnetään osana opiskelijavalintaa. Avoimella korkeakouluopetuksella on monta tehtävää, kuten elinikäisen oppimisen tukeminen, korkeakoulutukseen pääsyn ja saavutettavuuden tukeminen, tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinnan monipuolistaminen ja yleinen sivistystehtävä.

”Valtio rahoittaa avoimen korkeakouluopetuksen järjestämistä. Korkeakoulut voivat periä koulutuksesta maksuja opiskelijalta enintään 15 euroa opinto-oikeuteen kuuluvaa opintopistettä kohti”. (OKM, 2023)

Liikunta-alan opinnoissa on mahdollisuus suorittaa avoimen AMK-opintoja. Avoimen korkeakoulun opintoja voi suorittaa polkuopintoina, jotka mahdollistavat myöhemmin tutkinto-opiskelijaksi siirtymisen. Polkuopinnot ovat laajuudeltaan 60 op. Avoimen AMK-polkuopintoja toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Lähiopetusta on pääsääntöisesti 3–4 pv/lähijaksoissa. Lähijaksoja on noin 1krt/kk. Lähijaksolla edellytetään läsnäoloa. (Haaga-Helia, 2023)

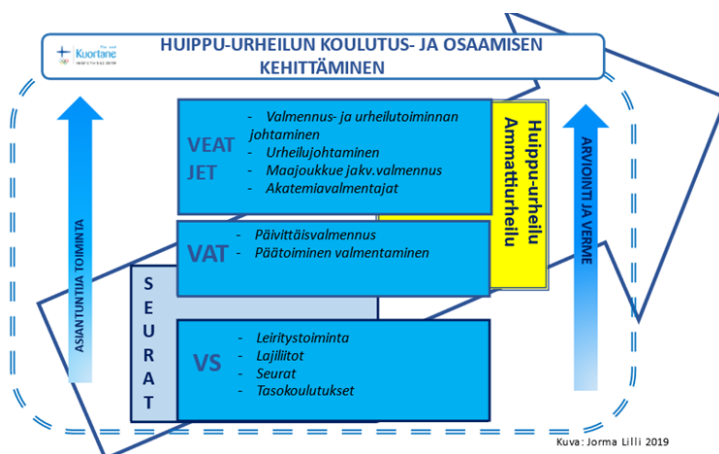
3.5 Kuortaneen urheiluopisto koulutuksen järjestäjänä

Kuortaneen urheiluopisto on valtakunnallinen liikunnan ja urheilun koulutuskeskus. Kuortaneen urheiluopistosäätiö on voittoa tavoittelematon yksityinen säätiö. Kuortaneella urheiluopiston toiminta on käynnistynyt Pohjanmaan urheiluopiston nimellä vuonna 1950. Etelä-Pohjamaan urheilun tukijat EPUT ry. on ollut Pohjanmaan urheiluopiston perustaja. Pohjanmaan urheiluopiston nimi on vaihdettu Kuortaneen urheiluopistoksi vuonna 1970. (Heikkilä, K. 2020)

Kuortaneen urheiluopisto on yksi liikunta-alan ammatillisen koulutuksen järjestäjistä. Kuortane toimii liikunta-alan koulutuksen järjestämisen lisäksi valtakunnallisena huippu-urheilun valmennuskeskuksena. Kuortane Olympic Training Center on kansainvälinen huippu-urheilun keskus, jossa useat kansainväliset lajiorganisaatiot järjestävät koulutus-, leiritys- ja kilpailutapahtumia. (Kuortane urheiluopisto, 2023)

Kuortaneen urheiluopistosäätiön yksi päätehtävä on kehittää ja palvella huippu-urheilua koko-naista valtaisesti kansainvälisellä tasolla. Kuortaneella on tahtotila olla mukana etujoukoissa kehittämässä palveluja monipuolisesti eri lajien niin yksilö- kuin joukkueurheilijoiden käytännön valmennuksessa, valmentajakoulutuksen, testauksen ja huippuolosuhteiden osalta. (Korjus, T. 28.8.2023)

Vapaan sivistystyön koulutusta Kuortaneella järjestetään liikunta- ja urheilujärjestöjen kanssa yhteistyössä. Vapaan sivistystyön koulutukset palvelevat liikunta-alan vapaaehtoistoimijoita ja heidän osaamisensa kehittämistä. Vapaan sivistystyön koulutuksen lisäksi urheiluopisto toteuttaa työhyvinvointivalmennusta. Työhyvinvointivalmennusta tarjotaan kaikille toimialasta sekä työnkuvasta riippumatta. Valmennukset räätälöidään yritysten tarpeiden mukaan. Työhyvinvointivalmennus on viime vuosina ollut vahvassa kasvussa ja tuonut toimialalle lisää uusia mahdollisuuksia lisätä työikäisten hyvinvointia työssä ja vapaa-ajalla.

Kuva 3. Kuviossa on kuvattu Kuortaneen urheiluopiston huippu-urheilun koulutus- ja osaamisen kehittämisen toimintaympäristö. Valmennuskeskuksen kehityspalaveri, Lilli, J. 2019

Huippu-urheilun toimintaympäristöä on havainnollistettu kuvassa 3, joka toteutuu Kuortaneen toimintaympäristössä. Kuortaneella toteutetaan valmennuskeskustoimintaa, urheiluakatemia- toimintaa, urheilulukiotoimintaa, ammatillista koulutusta sekä vapaan sivistystyön koulutusta. Kaaviossa on kuvattu asiantuntijaverkoston toiminta sekä osaamisen kehittymiseen linkittyvä mentorointi ja arviointi. Toimintaympäristössä yhteistyötä toteutuu urheiluseurojen, kilpa- ja huippu-urheilun ammattilaisorganisaatioiden kanssa. Kuvan nuolikuvio ilmentää osaamisen kehittymistä ympäristössä, jossa asiantuntijat, organisaatioiden työntekijät, opettajat, valmentajat ja urheilijat toimivat tiiviissä yhteistyössä. Tämä ympäristö mahdollistaa monipuolisen työssäoppimisen ympäristön.

Kuortaneella työskentelee opetus- ja koulutustehtävissä 21 liikunta-alan korkeakoulutuksen saanutta henkilöä. Asiantuntijatehtävissä työskentelee 10 korkeakoulutuksen saanutta henkilöä. Valmennustyössä ja lajiliittojen valmennuksessa työskentelee 25 henkilöä, joista korkeakoulutuksen saaneita on 10 valmentajaa. (Korjus 28.8.2023)

3.6 Kuortaneen urheiluopistosäätiön koulutusten ja tutkintojen järjestämisluvat 2023

Kuortaneen urheiluopistosäätiöllä on tutkintojen järjestämisluvat Liikunnanohjauksen perustutkintoon 180 osp, Liikunnan- ja valmennuksen ammattitutkintoon 150 osp, Valmennuksen erikoisammattitutkintoon 180 osp, Johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkintoon 180 osp, Hieronan ammattitutkintoon 150 osp, Liikuntapaikka-alan ammattitutkintoon 150 osp, Liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkintoon 180 osp.

Liikunnan koulutuskeskuksena Kuortaneen urheiluopistolla on koulutusten järjestämisoikeus myös vapaan sivistystyön koulutuksiin. Vapaan sivistystyön koulutuksia ovat mm. Liikunta-alan seminaarit ja tapahtumat, lajiliittojen kanssa toteutettavat tasokoulutukset valmentajille ja ohjaajille, valmennus- ja koulutustapahtumien yhteydessä tapahtuvat koulutukset ja kurssit, lasten- ja nuorten liikuntakurssien ja -leirien yhteydessä tapahtuvat koulutukset ja kurssit, aikuisten terveyden- ja hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävät koulutukset ja kurssit, työkyvyn ylläpitämiseen liittyvät koulutukset, ikääntyville suunnatut aktivoivat kurssitoiminnat ja soveltavan liikunnan koulutustoiminta.

3.7 Koulutusyhteistyöt

Kuortaneen urheiluopisto on ollut aktiivinen toimija koulutusyhteistyössä alan keskeisten toimijoiden kanssa. Urheiluopistoyhdistyksen jäsenenä Kuortane on mukana eri koulutusten kehittämisessä. Kuortaneen urheiluopisto kuuluu kansainväliseen urheiluopistojen ASPC (Association of Sport Performance Center) jäsenenä maailmanlaajuiseen huippu-urheilun ja valmennuskeskusten verkostoon.

Kuortaneen lukio toimii Urheiluopiston välittömässä läheisyydessä, samassa kampuksessa. Kuortaneen lukio on saanut v. 1986 erityistehtävän Opetusministeriön aloittaessa urheilulukiokokeilun. Tätä ennen Kuortaneen lukiossa on toiminut liikuntalinja vuodesta 1968 lähtien. Koulutusyhteistyöpalaverissa 28.8.2023 Kuortaneen lukion rehtori Juha Virtanen kertoi, että elokuussa opiskelijoita lukiossa oli 290, joista urheilulukiolaisia oli 241 oppilasta.

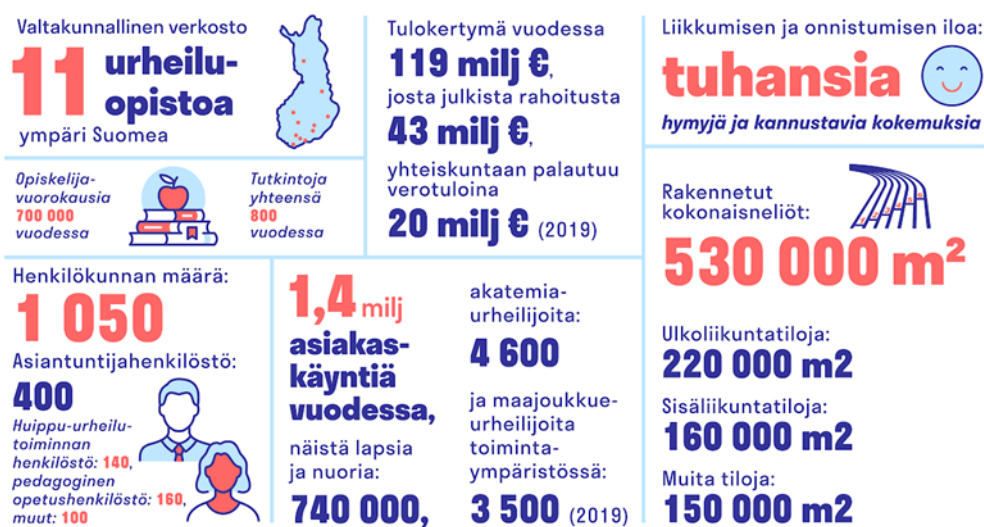
Toiminta-alueella toimii myös Etelä-Pohjanmaan urheiluakatemia, jota Kuortaneen urheiluopistosäätiö hallinnoi. Urheiluakatemian valmennusryhmiä toimii Seinäjoella, Ilmajoella ja Lapualla.

Koulutusyhteistyötä toteutetaan Jyväskylän Gradian Valmennuksen ja liikunnan ammattitutkinnon, liikunnan osaamisalan osalta kanssa. Jyväskylässä toimii oma monimuotopohjainen tutkintokoulu.

3.8 Urheiluopistojen verkosto

Urheiluopistot ovat koulutusorganisaatioita, huippu-urheilun valmennuskeskuksia ja vapaa-ajan liikuntaharrastuksen keskuksia koko väestölle. (Urheiluopistoyhdistys, 2023)

Urheiluopistot ja liikunnan koulutuskeskukset ovat asiantuntijaverkoston ja liikunta-alan korkeakoulutettujen suurin työllistäjä ja työelämän edustajayhteisö. Kuvassa 4 on infograafi tunnusluvuilla valtakunnallisesta urheiluopistojen verkostosta. Tutkintoja urheiluopistoilla suoritetaan vuosittain noin 800. Asiantuntijahenkilöstöä huippu-urheilu toiminnassa on 140, opetushenkilöstöä on 160 ja muita asiantuntijoita 100 henkilöä.

Kuva 4: Urheiluopistojen valtakunnallinen verkosto numeroina. Urheiluopistoyhdistys, 2022

4 Tarve ja perustelut korkeakoulutuksen käynnistämiseksi

Kuortaneen urheiluopiston koulutustoiminnan laajentuessa 2000-luvun aikana on noussut esiin eri yhteyksissä liikunta-alan korkeakoulutuksen käynnistäminen läntisen Suomen toimintaympäristössä.

Kuortaneen urheiluopiston oman toiminnan voimakas kasvu ja kehittyminen niin kansallisesti kuin kansainvälisesti on lisännyt keskustelua ja lisännyt pohdintaa korkeakoulutuksen merkityksestä toiminta-alueen osaamisen kehittämistä ja organisaatioiden kehittämisestä työelämän haasteissa. Etelä-Pohjanmaan ja ympäröivien maakuntien kasvukeskusten liikunta- ja urheiluorganisaatioiden kehittyminen ja ammattimaistuminen ovat luoneet kysyntää ja kiinnostusta koulutuksiin sekä mielenkiintoa koulutustarjonnan kehittämiseen myös Kuortaneen urheiluopiston suuntaan.

Tässä yhteydessä voin myös todeta toimenkuvani ja työni Kuortaneen urheiluopiston koulutuspäällikön työtehtävissä ovat antaneen näköalapaikan seurata kehityskulkua ja tarvetta korkeakoulutuksen lisäämiselle lähellä työpaikkoja ja alueen urheilu- ja liikunta-alan organisaatioita. Kokemusasiantuntijana tuon tämän työn kautta näkemyksiäni tutkivana opettajana. Kokemukseni valmentajien ammatillisesta koulutuksesta ja urheilujohtajien koulutusohjelmista ovat tuoneet laajan kokemuspohjan työelämän tarpeisiin ja odotuksiin.

4.1 Liikunta-alan korkeakoulutuksen tarveselvitys 2015

Kuortaneen urheiluopisto on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan Liiton ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun rahoittamassa Liikunta-alan korkeakoulutuksen tarveselvitys ja kehittäminen Etelä-Pohjanmaalla hankkeessa. Hankkeen raportin koostajana on vastannut Juha Viitasaari ja raportti on julkaistu 2015. (Viitasaari, J. 2015)

Raportti on laaja ja kattava selvitys ammattikorkeakoulutason liikunta-alan koulutuksesta, jossa erityisenä kohdealueena on läntinen Suomi sisältäen Etelä- ja Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Pirkanmaan, Satakunnan ja Keski-Suomen. Raportin johdannossa korostetaan kuitenkin näkökulman olevan kansallinen, jotta kokonaiskuva tulee kunnolla nähtäväksi.

Ammattikorkeakoulujen tulee vastata sekä alueelliseen että kansalliseen koulutustarpeeseen. Tämän näkökulman kautta voidaan todeta, että Satakunta, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa jäävät Liikunta-alan korkeakoulutuksen ulkopuolelle. Läntisen Suomen alueella toimialan koulutustarpeeseen ei ole pystytty vastaamaan nykyisillä koulutustarjonnalla.

Viitasaaren tarvekartoituksen päätelmässä todetaan liikunta-alan kasvaneen tilastojen mukaan nopeasti ja voimakkaasti 2000-luvun talouden taantumasta huolimatta. Yritysten työmarkkinatilanne

on hyvä ja henkilöstön määrä sekä liikevaihto ovat lisääntyneet. Liikunnanohjaaja AMK-tutkinnolta valmistuneiden työttömyysprosentti on kolme vuotta valmistumisen jälkeen vain 3 %. Alan kasvua on tapahtunut kasvukeskuksissa. Liikunta- ja urheilualan on toimialana varsin nuori ja vasta kehityksessä. Liikunta-alan katsotaankin ennusteissa edelleen kasvavan. Alan kasvun taustalla on vahvat palveluiden kysyntää yllä pitävät hyvinvointi- ja terveystrendit.

Selvityksessä nousi osaamistason nosto yhdeksi selkeäksi syyksi kehittää liikunta-alan korkeakoulutason koulutusta. Osaamisvajetta on useilla liikunta-alan osa-alueilla, erityisesti käytännön työtehtäviin kaivataan lisää osaamista. Käytännön työtehtävissä toimii ammattilaisia, joilla saattaa olla hyvin lyhyt liikunta-alan koulutus. Samaan aikaan esimerkiksi tietynlaiset tehtävät vaativat korkeampaa ymmärrystä esimerkiksi liikuntafysiologiasta ja sen vaikutuksista elimistöön. (Viitasaari, 2015)

Päätelmissä Viitasaari korostaa koulutus- ja osaamistason noston auttavan liikunta-alan profiilin nostamisessa ja loisi standardeja alalla vaadittavalle osaamiselle. (Viitasaari, J. 2015)

Tarveselvityksen perustelut ovat erittäin vahvat ja puoltavat liikunta-alan korkeakoulutuksen käynnistämistä Kuortaneen urheiluopiston vaikutusalueelle. Tämän opinnäytetyön yksi tavoite on löytää ne muodot ja toimintamallit, joilla korkeakoulutusta liikunta-alalla voidaan toteuttaa lähellä asuinpaikkaa ja olemassa olevia työpaikkoja.

4.2 Liikunta-alan työelämäosaaminen

Henkilökohtaisen kokemukseni pohjalta ja opiskelijoiden henkilökohtaisten osaamistarpeiden kartoittamisissa on noussut esiin tehtäväkokonaisuuksia, joita liikunta-alalla koetaan tarpeelliseksi. Urheiluseurat, urheiluakatemit, valmennuskeskukset, lajiliitot ja niiden alueelliset toimijat eri tasoilla työllistävät liikunta-alan osaajia. Osaajia tarvitaan valmennustyössä, organisaatioiden operatiivisessa urheilutoiminnan johdossa, valmennuksen johtotehtävissä, koulutus- ja kehitystehtävissä, urheilun tuki- ja asiantuntijapalveluissa ja niiden johtamisessa ja organisoinnissa.

Liikunta-alan työelämäosaamiseen liittyviä selvityksiä ja ennakoititöitä on tehty kansallisella tasolla viime vuosina. Kattava tutkimus on toteutettu Haaga-Helian ammattikorkeakoulun liikunnanohjaaja AMK-tutkinnon opetussuunnitelman kehittämisprosessissa. Prosessista on julkaistu vertaisarvioitu tutkimusartikkeli 2022. Tunnistetut osaamistarpeet liikunnanohjaaja AMK-tutkinnon opetussuunnitelman kehittämistyössä. (Lehmusto, T., Laiho, T., Ruutiainen, M & Häkkinen, E. 2022).

Lehmusto, T. tutkimusryhmineen (2022) ovat kehittämisprosessinsa taustalla hyödyntäneet liikunta-alan osaamisiin liittyviä aiempia selvityksiä (Pellinen, Raasakka, Gittus & Heinonen 2019;

Wohlfart & Adam 2019; Blomqvist, Mononen & Hämäläinen 2020; Nikander, Haapamäki & Tuominen-Thuesen 2020) sekä kehittämistyön aikana tehtyä tutkimusta. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsitteli tutkintojen viitekehyksiä, osaamisen paradigmoja sekä osaamisperustaisuutta. (Lehmusto ym. 2022)

Liikunta-alan osaamisen ennakoitiprosessissa 2019–2020 liikunta-alalta asiantuntijoista koottu ennakoitiryhmä tunnisti liikunta-alalla tapahtuvia toimintaympäristön muutoksia, niiden esiin nostamia osaamistarpeita ja tulevaisuuden tehtäviä liikunta-alalla. (Nikander, J. 2020)

Liikunta-alan ennakointi oli rajattu koskemaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa. Huippu-urheilu ja valmennus oli rajattu ennakoitiprosessista pois.

”Liikunta-alan ennakoitiryhmä nimesi keskeisiksi liikunta-alan tulevaisuuden osaamistarpeiksi teknologia- ja digitalisaatio-osaamisen, laaja-alaisen hyvinvointiymmärryksen, tiedon käsittelyn ja hyödyntämisen sekä liikunta-alan toimintojen vaikutusten ja riippuvuussuhteiden ymmärtämiseen perustuvan prosessiosaamisen. Tulevaisuudessa liikunta-alan nähtiin pysyvän vuorovaikutustyönä, jota digitaaliset viestintäkanavat sekä teknologian mahdollisuudet tukevat.” (Lehmusto ym. 2022)

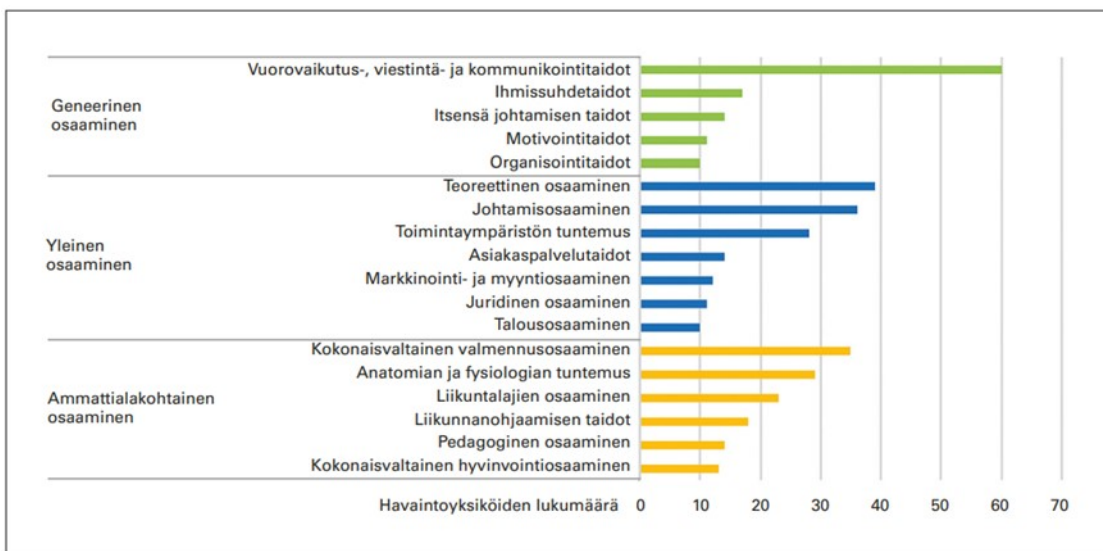
”Urheiluvallennuksen osaamistarpeita on määritellyt valmennusosaamisen kansainvälinen organisaatio The International Council for Coaching Excellence. Oleellisia valmentajan ammattitaitovaatimuksia ovat mm. valmennusprosessien suunnittelu ja johtaminen, valmentaminen, toimintaympäristön tunteminen, ymmärrys urheilusta, ihmistuntemus, vuorovaikutustaidot sekä pedagogiset taidot. Lisäksi tärkeinä ydintaitoina pidettiin reflektointitaitoja ja jatkuvan oppimisen taitoja. (ICCE 2016.) Suomalaisten valmentajien mukaan suurimmat osaamistarpeet kohdistuvat fysiologiaan, anatomiaan ja biomekaniikkaan, lajitietoihin ja -taitoihin, psykologiaan, pedagogiikkaan ja harjoittelun suunnitteluun” (Blomqvist, Mononen, Hämäläinen 2020)

”Osaamisen ennakoitiryhmän raportissa nähtiin tutkintoon johtavan korkeakoulutuksen muutos tarpeiden painottuvan innovaatiotoiminnan ja kehittämisosaamisen teemoihin. Korkeakoulutuksen opetussisällöissä nähtiin tarpeita laajentaa käsitteellistä ymmärrystä liikun-nasta laajempaan terveyden edistämisen kokonaisuuteen. Johtamisen ja laadunhallinnan tehtäviin valmistavassa korkeakoulutuksessa nähtiin tarpeellisenä vahvistaa laaja-alaisen hyvinvointiymmärryksen tarkastelua ja käytännön työtehtävien ymmärrystä. Korkeakoulutuksen opetussisällöissä tiedolla johtaminen, yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen ja kansainvälisyys sekä kestävä kehityksen ja eettisyyden periaatteet nähtiin läpileikkaavina periaatteina. Terveyden edistämisen ja liikkeen lisäämisen tehtävien kannalta korkeakoulutuksen tulisi panna avainkäsitteiden määrittelyyn, menetelmällisen osaamisen oppimiseen ja vaikuttamisosaamiseen. Hanke- ja projektiosaamisen, kehittämis- ja innovaatio-osaamisen ja tutkimuksellisen näkökulman esillä pitäminen nähtiin erityisesti korkeakoulutuksen tehtävinä. Lisäksi arvioitiin, että korkeakoulutuksessa tulisi opettaa uuden teknologisen tiedon käytäntöön juurruttamisen taitoja ja teknologisten mahdollisuuksien hyödyntämistä laajasti liikunta-alan tehtävissä. Terveyden, hyvinvoinnin ja liikunnallisuuden seurannan ja arvioinnin mahdollisuuksia älylaitteiden avulla tulisi tarkastella liikunta-alan korkeakoulutuksessa.” (Nikander, J. 2019)

”New Age of Sport Management Education in Europe (NASME) -projektissa yhdeksän EU-valtion yhteinen selvitys määrittelee urheilujohtamisen (sport management) koulutusalan tulevaisuuden ydinosaamisalueet. Erasmus+ -hankkeena toteutetun projektin tavoitteena oli luoda yhtenäinen tausta Euroopassa toteutettaville urheilujohtamisen koulutusohjelmien kehittämiseksi sekä tehdä tutkimuksen pohjalta suosituksia opetussuunnitelmien kehittämiseksi”. (Lehmusto ym. 2022)

Käsitystäni työelämäosaamisesta liikunta-alalla tukevat Erasmus+ hankkeessa tärkeimmiksi ydinosaamisiksi Suomessa nousseet strateginen suunnittelu ja kehittäminen, muutosjohtaminen, organisatoriset taidot, tapahtumajohtaminen, päätöksentekotaidot, suunnittelutaidot sekä ihmisten johtamisen taidot. Tulevaisuuden osaamisista tärkeimpiä ovat muun muassa digitaalisuus ja viestintä, liiketoimintatiedon hallinta, laaja vaikuttavuussuunnittelu (legacy planning) sekä tuotteistaminen. (Wohlfart & Adam 2019; Puronaho 2019.)

Nämä kyseiset taidot vaativat syvällistä liikunta-alan tuntemusta, koulutusta ja työkokemusta. Kyseisten taitojen liittäminen alakohtaiseen koulutusohjelmaan vaatii korkeampaa toimialan ja toimintaympäristön tuntemista. Liikunnanohjaajan työn vaatimukset kasvavat ja mahdollisuudet laajenevat. Urheiluorganisaatioiden ammattimaistumisen lisäksi terveyden ja hyvinvoinnin sektorin muutokset lisäävät moniammatillista yhteistyötä myös hyvinvointialueilla. Työkyvyn ja terveyden tukeminen edellyttää uudenlaista työkuultuuria niin terveydenhuollossa kuin hyvinvointialueilla, joissa eri taustakoulutuksella olevat ammattilaiset kehittävät tekemistään ja osaamistaan yhdessä. (Nevala, N. 2023)

Kuva 5. Liikunta-alan ammatilliset osaamistarpeet. Lähde: Lehmusto, T. 2022

Kuvassa 5 on havainnollistettu Lehmusto, T. tutkimusryhmän työelämän asiantuntijoiden haastatte- luissa tulleita näkemyksiä jatkuvasti pirstaloituvasta työelämäkentästä, jossa tehtäväkenttä on en- tistä laajempi ja jakautuu liikuttamisen ammattilaisiin ja asiantuntija - kehittäjiin. Asiantuntijoiden näkemys liikunta-alan geneeristen osaamisten osalta toi yhtä lailla esille vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaitojen merkityksen, mutta lisäksi myös yksilön jatkuvan oppimisen ja yhteistyö- taitojen merkityksen. Yleisistä osaamisista esille tärkeimpinä nousivat johtamisosaaminen, toimin- taympäristön tuntemus, asiakaslähtöinen palveluiden kehittämisosaaminen sekä verkosto- ja

moniammatillinen osaaminen. Ammattialakohtaisten osaamisten osalta tärkeimmiksi nousivat liikunnanohjaustaidot, kokonaisvaltainen valmennusosaaminen sekä kokonaisvaltainen hyvinvointiosaaminen.

4.3 Toimialan kehitys ja toimipaikat

Palkkatyön kehitys urheilu- ja liikuntaseuroissa.

Viitasaaren 2015 kokoaman tarveselvityksen jälkeen maailman meno on muuttunut ja tässä osassa käsittelen urheilu- ja liikunta-alan kehitykseen, kasvuun ja alueelliseen väestöennusteseen liittyviä tilastoja ja tutkimustietoa. Selvitysten osalta pystytään vahvistamaan käsitystä toimialan kasvusta, kehityksestä ja osaamisen tarpeesta myös tulevaisuudessa.

Urheilu- ja liikuntaseurojen perusta on seuratoiminnassa ja vapaaehtois pohjaisessa kansalaistominnassa. Palkatun henkilöstön määrä on kasvanut erityisesti urheiluseurojen ammattimaistumisen myötä 2000-luvulla. (Itkonen, H. 2015)

Valtion liikuntaneuvoston (2023) Liikuntatoimijoiden tilannekuva -selvityksen mukaan pitkään jatkunut seurojen talouden kasvu ja toiminnan ammattimaistumisen kehitys näytti pysähtyneen koronavuosien 2020–2022 aikana, mutta taloudellinen tasapaino säilyi. Vuonna 2023 seurat arvioivat toimintamahdollisuuksiensa kehittyvän jo keskimäärin parempaan suuntaan, mutta talousongelmien ennakoitiin jatkuvan (Valtion liikuntaneuvosto, 2023)

Urheilu- ja liikunta-alalle on syntynyt uudenlaisia toimintoja toteuttavia malleja ja organisaatioita. Urheiluorganisaatioiden ammattimaistumisen käsite urheilussa on syntynyt televisioinnin ja kaupallistumisen seurauksena 1980–1990 luvuilla. (Dowling ym. 2014, 520)

Järjestökentän ammattimaistuminen sekä huippu-urheilun että hyvinvointipolitiikan suunnasta on luonut seurakenttään erilaisia logiikoita, rakenteita ja toimintatapoja. Seurakenttä on tässä mielessä eriytynyt ja kehitys vauhdittui 1980-luvulta alkaen (Itkonen, H. 1996b)

Ammattimaistumisen kehittymisen myötä organisaatioiden palkallisten työntekijöiden määrät ovat nousseet ja sen pohjalta on voitu tunnistaa uusia liikunta- ja organisaatiomuotoja. Itkonen on tutkimuksissaan todennut niiden olevan kytköksissä kaupallisuuteen, elämäntapaan tai julkisen sektorin palvelumuotoon. (Itkonen, H. 1996b, 226–227).

Vuonna 2002 Suomessa oli 441 päätoimista ammattivalmentajaa. Vuoteen 2016 luku oli nelinkertaistunut 1 682 ammattivalmentajaan. Valmentajista yli 70 prosenttia työskenteli urheiluseuran palkkaamana. (Puska, Potinkara & Lämsä, 2017). Kosken ja Mäenpään (2018) tutkimuksessa

todettiin, ettei osa-aikaisesti palkattujen valmentajien osuudesta, eikä heidän työnmuodoistaan ole tarkkoja ja luotettavia tietoja saatavilla.

Palkattuja työntekijöitä on ollut Tilastokeskuksen mukaan noin 2 000 urheiluseurassa Vuosina 2013–2018. (Turunen ym. 2020, 12). Tämä vastaa hyvin Kosken ja Mäenpään (2018) tutkimuksen arvioita palkkatyövoimaa käyttävien seurojen määrästä. Henkilötyövuosien määrä urheiluseuroissa on kasvanut vuosina 2013–2018 noin neljänneksellä, ollen 3685 vuonna 2018 (Turunen ym. 2020, 12). Seuroilta palkkaa saavien määrä on osa-aikaisuuksien vuoksi suurempi. Tilastokeskuksen tiedoista piirtyvä kuva palkkatyöläisten määrästä on selvästi pienempi kuin Kosken ja Mäenpään (2018, 67) arvio noin 5 000 kokopäiväisestä työntekijästä. Seurojen maksama palkkasumma kasvoi vuosien 2013–2018 välillä 31 prosenttia ja oli vuonna 2018 yhteensä 104 miljoonaa euroa (Turunen ym. 2020, 15). Tilastokeskuksen tiedot on kerätty yhdistysmuotoisista seuroista. (Aarresola, O. 2022)

Taulukko 1: Toimipaikat, toimialalla. Lähde: Tilastokeskus, 11.9.2023. Urheilutoiminnan ja huvi- ja virkistyspalveluiden toimipaikat 2018–2021.

Yritysten toimipaikat toimialoittain ja maakunnittain muuttujina Toimiala (TOL 2008), Tiedot, Maakunta ja Vuosi

	2018	2019	2020	2021
93 Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut				
Yritysten toimipaikat (lkm)				
KOKO MAA	7 219	7 463	7 939	8 184
MK04 Satakunta	233	238	262	268
MK06 Pirkanmaa	642	656	707	746
MK13 Keski-Suomi	325	334	353	360
MK14 Etelä-Pohjanmaa	228	221	243	253
MK15 Pohjanmaa	191	189	197	203
MK16 Keski-Pohjanmaa	75	72	72	75

Urheilutoiminnan ja huvi- ja virkistyspalveluiden toimipaikat 2018–2021 ovat valtakunnan tasolla nousseet lähes tuhannella toimipaikalla. Pirkanmaalla lisäystä on tapahtunut 104 toimipaikalla. Keski-Suomen osalta lisäystä on 35 toimipaikkaa. Etelä-Pohjanmaalla on paikkoja lisääntynyt 25 toimipaikkaa. Pohjanmaan osalta lisäys on 12 toimipaikkaa. Keski-Pohjanmaan toimipaikkojen määrä on pysynyt samansuuruisena.

Toimialan kehittyminen voidaan nähdä jatkuneen myös 2015 vuoden jälkeen voimakkaana ja lisääntyneet toimipaikkojen määrät lisäävät toimintaa ja niiden myötä ammattilaisten tarve

palkkatyöntekijöinä kasvaa. Näillä tilastoilla voidaan varmistaa tarveselvityksessä nousseiden alan kehityssuuntien paikkansapitävyys, samoin kuin ennakoiti työn ennusteet kehityksestä.

Taulukko 2: Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja palkansaajat urheilutoiminnan sekä huvi- ja virkistystoiminnan alueelta. Tilastokeskus 2023.

Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt toimialoittain, 2013-2017 muuttujina Tilastovuosi, Toimiala (TOL 2008) ja Tiedot

	Yhteisöjen lukumäärä	Palkansaajien lukumäärä
2017		
93 Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut	1 224	5 034

4.4 Väestöennuste toiminta-alueella

Tilastokeskuksen väestöennusteessa seutukunnittain voidaan osoittaa, että Seinäjoen, Vaasan ja Kokkolan seutukunnilla ei väestökehityksessä tule suuria muutoksia tapahtumaan. Kaikilla seutukunnilla ennusteen mukaan 19–24-vuotiaiden ikäryhmässä tapahtuu nousua vuoteen 2030. Ikäluokissa 15–18-vuotiaat väestöennusteen mukaan on vuonna 2023 kasvua Vaasan ja Kokkolan seutukunnissa, Seinäjoen ennuste on vuonna 2030 sama kuin vuoden 2023. Ikäryhmässä 25–30-vuotiaat on vuosien 2023–2030 välillä pientä pudotusta, Seinäjoen osalta 49 henkilöä vähemmän, Vaasan osalta 190 henkilöä vähemmän ja Kokkolan seutukunnassa vähennystä on 96 henkilöä.

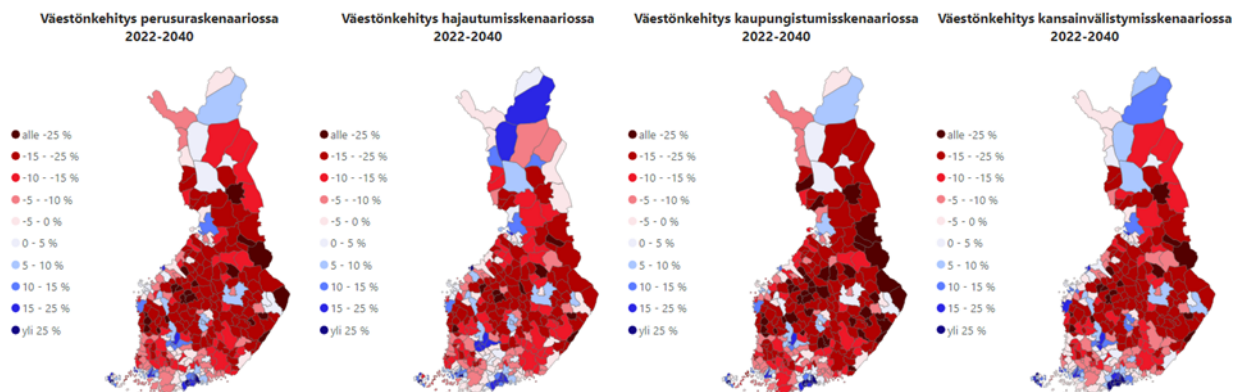
Väestöennuste osoittaa väestöpohjan pysymisen seutukunnissa, joissa on maakuntakeskukset. Seutukuntien väestöennustetta tarkastellessa voidaan huomata, että ammatillisen koulutuksen keskeisimmissä ikäluokissa on väestöpohjaa myös tulevaisuudessa. Ennusteesta nähdään seutukuntien kokonaisväestön osuuden pysyvän vuoteen 2030 lähes samana. Seinäjoen ennusteessa on 1133 henkilön laskua.

Taulukko 3: Seutukuntien väestöennuste vuosilla 2023, 2026 ja 2030, ikäluokissa 0 – 6, 7 – 14, 15 – 18, 19 – 24, 25 – 29, 30 ->. Lähde: Väestöennuste, Tilastokeskus.

Väestöennuste 2019: Väestö 31.12. muuttujina Alue, Vuosi, Sukupuoli, Tiedot ja Ikä

	Yhteensä						
	Väestö 31.12. (ennuste 2019)						
	Yhteensä	0 - 6	7 - 14	15 - 18	19 - 24	25 - 29	30 -
SK142 Seinäjoki							
2023	126 545	8 059	12 122	6 109	8 604	6 912	84 739
2026	126 148	7 766	11 064	6 364	8 645	6 776	85 533
2030	125 412	7 585	9 645	6 100	9 021	6 863	86 198
SK152 Vaasa							
2023	101 749	6 546	9 355	4 697	8 477	6 719	65 955
2026	101 890	6 358	8 682	4 919	8 687	6 457	66 787
2030	101 835	6 197	7 813	4 786	9 055	6 529	67 455
SK162 Kokkola							
2023	53 035	3 845	5 576	2 726	3 504	2 836	34 548
2026	52 863	3 673	5 183	2 837	3 613	2 715	34 842
2030	52 484	3 564	4 567	2 806	3 781	2 740	35 026

Julkisen sektorin konsultointiin erikoistunut MDI julkaisi laajan tutkimusaineistonsa 14.9.2023, jossa vuoden 2023 väestöennuste tarkentaa kuvaa Suomen väestönkehityksestä: suuret linjat ja etenkin väestönkehityksen aluetason erot ovat yhä hyvin samankaltaisia kuin aiemmissa ennusteissa. Ennuste on päivitetty uusimmilla tiedoilla eli siihen on laskettu väestönkehityksen perusura vuoteen 2040 saakka. Perusuran lisäksi väestöennusteeseen on kuvattu kolme vaihtoehtoista skenaariota: kaupungistuva, hajautuva ja kansainvälistyvä Suomi. (MDI, väestöennuste 2040)

Kuva 6: Väestön kehitys 2022 perusurarakenneskenaariossa, hajautuskenaariossa, kaupungistumisskenaariossa ja kansainvälistymisskenaariossa 2022–2040. (MDI, 2023, väestöennuste)

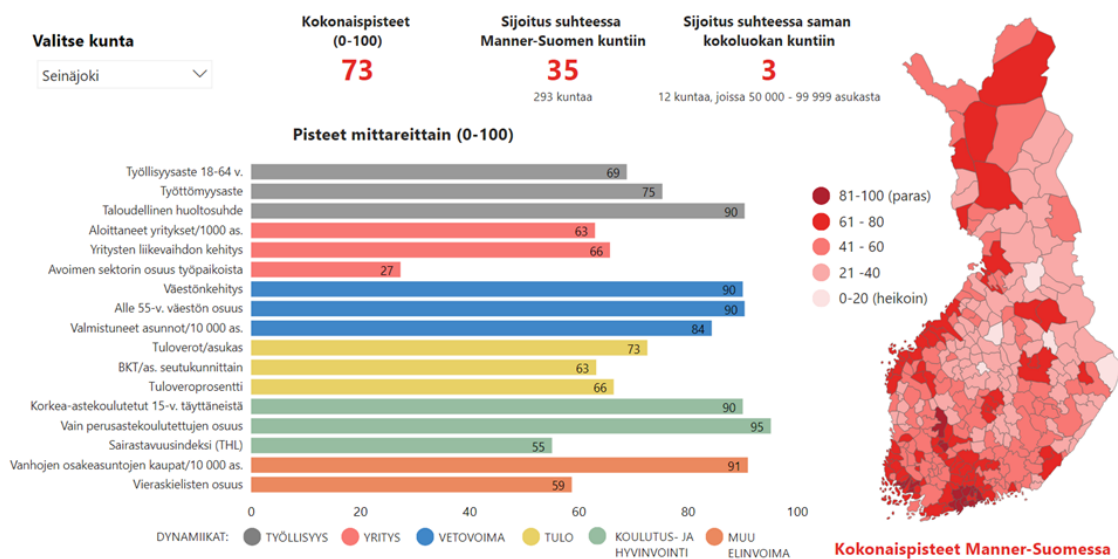
Kuvassa 6 olevassa visualisoinnissa on esitetty MDI:n julkaiseman vuoden 2023 väestöennusteen mukainen muutos 2022–2040 kunta- ja maakuntatasolla.

Skenaarioiden osalta voidaan saada maakuntakeskusten osalta kasvua ja kehittymistä väestön osalta, vaikkakin väestöennuste on kuntatasolla suurimmaksi osaksi negatiivinen. Seinäjoen osalta perusurarakenteessa on kasvua 5,7 %, hajautumisskenaariossa 6,1 %, kaupungistumisskenaariossa 4,9 % ja kansainvälistymisskenaariossa 7,6 %. Vaasan osalta 4,6 %, 4,3 %, 5,3 % ja 12 %. Kokkolan osalta -1,7 %, -1,0 %, -4,1 % ja +1,5 %. Vuoden 2023 tilastot ovat erittäin luotettavat tulo- ja väestöennustettavuuteen, koska nyt syntyneiden osalta voidaan nähdä ikäluokkien koot toisen asteen ja korkeakouluvaiheen opintoihin.

4.5 Aluekehitys

Suomen kuntien aluekehityksen kokonaispisteet sekä sijoittuminen suhteessa Manner-Suomen kuntiin ja väestöltään saman kokoluokan verrokkikuntiin. Kuvassa 7 on havainnollistettu Etelä-Pohjanmaan maakunnan keskuksen Seinäjoen aluekehityksen kokonaispisteet. Palkkikuvaaja kertoo kunnan saamat yksittäiset indikaattoripisteet (0 heikoin, 100 paras). Kartassa on esitetty kokonaispisteet kunnittain, jossa väri määräytyy kokonaispisteiden perusteella. Seinäjoen kokonaispisteet on 73, josta on huomioitavaa, että väestökehityksen ja alle 55-vuotiaiden osuus väestöstä saavat 90 pistettä. Seinäjoen sijoitus suhteessa Manner-Suomen kuntiin on sijalla 35, (1 on paras ja 293 on heikoin). Seinäjoen sijoitus suhteessa saman kokoluokan kuntiin on 3, (vertailussa 12 kuntaa, joissa 50 000–99 999 asukasta). (MDI, 2023, aluekehitys)

Kunnan aluekehityksen kokonaispisteet: Seinäjoki

Kuva 7: Kunnan aluekehityksen kokonaispisteet. Lähde: MDI, Aluekehityksen laaja tilannekuva 2023

Aluekehityksen näkökulmasta on mahdollista todeta Etelä-Pohjanmaan seutukunnan pitävän paikkansa kasvukeskuksena ja kehittyvän edelleen seutukunnan vetovoimaisena alueena. Tällä on merkitys vetovoimatekijöiden kehittämiseen ja pitovoimatekijöihin, jotka ovat mm. korkeakoulutuksen lisääminen lähellä työpaikkoja ja asuinpaikkakuntaa.

4.6 Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus alueella

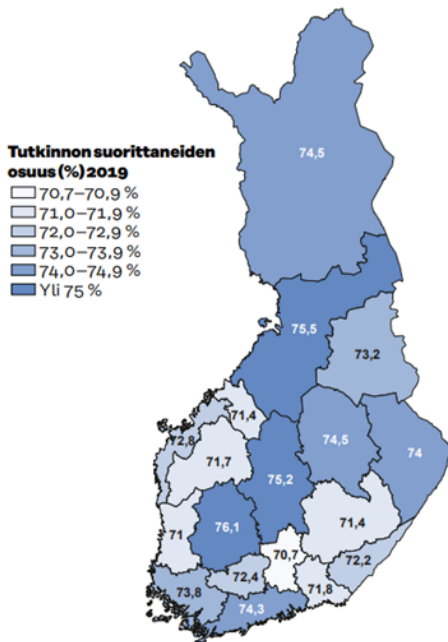
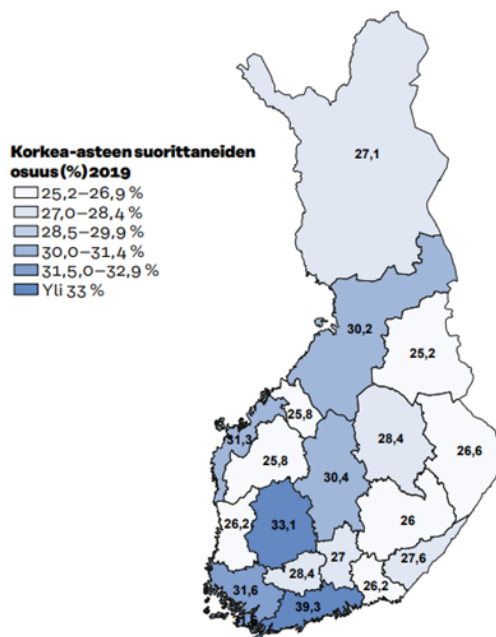
Väestön koulutus- ja osaamistasoa voidaan analysoida useilla muuttujilla sekä yksilöiden että alueiden näkökulmasta. Väestön koulutusrakenne kuvaa alueen 15 vuotta täyttäneen väestön peruskoulun, keskikoulun tai kansakoulun jälkeen suorittamia tutkintoja. Koulutusrakenteen avulla voidaan pureutua tutkinnon suorittaneiden tai perusasteen, toisen asteen ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuuteen väestöstä. (Sitra julkaisuja 192, 2021)

Koulutustasoa voidaan tarkastella myös Tilastokeskuksen kehittämän niin sanotun koulutussomittaimen (VKTM-indeksi) avulla, joka kuvaa yli 20-vuotiaan väestön koulutustasoa perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräisellä pituudella henkeä kohti (mitä korkeampi on indeksi, sitä korkeampi koulutustaso).

Korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut koko maassa keskimäärin 32,2 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä vuonna 2019. Koko maan keskiarvon ylittivät vain Uusimaa ja Pirkanmaa. Lähelle koko maan keskiarvoa ylsivät Varsinais-Suomi ja Pohjanmaa. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus oli alhaisin Kainuussa, Keski-Pohjanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Etelä-Savossa.

Tilastokeskuksen koulutustilastojen mukaan koko maassa korkeimmin koulutettuja olivat 40–44-vuotiaat, joista tutkinnon oli suorittanut 88 prosenttia ja korkea-asteen tutkinnon 47 prosenttia. Koulutuserot ovat merkittävät sukupuolten välillä. Kaikista 15 vuotta täyttäneistä naisista korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut 36 prosenttia, ja perusasteen tutkinnon varassa oli 25 prosenttia. Miehistä korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut 28 prosenttia, ja ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oli 28 prosenttia. Nuoremmissa ikäluokissa erot sukupuolten välillä olivat vielä suurempia. (Sitran julkaisuja 192, 2021)

Korkeakouluopintoihin liittyvä alueellinen tasa-arvoisuus on merkittävä lainsäädäntöön ja toimiluppiin liittyvä tekijä, koska korkeakoulutettujen siirtyminen pois aluilta ennustaa myös pysyvää muuttoa alueilta. Aivovienttiä ja muuttoa tapahtuu joka tapauksessa. Yksilöiden mahdollisuus valita mielekäs ala ja ammatti rajoittuu, mikäli opiskelumahdollisuudet opintoihin ovat kaukana kotipaikkakunnista tai muutoin saavutettavuus on mahdotonta. Liikunta-ala on hakijatilastojenkin mukaan edelleen kasvussa ja on tarvetta nimenomaan läntisen Suomen alueella lisätä korkeakoulutusmahdollisuutta.

Kartta 1. Tutkinnon suorittaneiden osuus koko maassa 2019.**Kartta 2. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus koko maassa 2019.**

(Lähde: Tilastokeskus, koulutus; väestön koulutus rakenne)

Kuva 8: Miten osaajat liikkuvat alueilla – Sitran julkaisu 2021

Kartoissa on kuvattu maakunnittain tutkinnon suorittaneiden ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuutta väestöstä vuonna 2019. Korkea-asteen suorittaneiden osuus Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla on molemmissa 25,8 %, Pohjanmaan osalta osuus on 31,3 %. Matalin on Satakunnassa 26,2 %. Alhaiset korkea-asteen suorittaneiden osuuden yhtenä tekijänä voidaan pitää aloituspaikkojen vähäisyys alueiden korkeakouluissa, mutta samalla voidaan tulkita koulutustarjonnan kapeuden vähentävän korkeakoulutettujen osuutta ja lisäävän muuttota alueilta. Liikunta-alan positiivinen mielikuva vaikuttaa vetovoimatekijänä muulle toimeliaisuudelle alueilla.

4.7 Etelä-Pohjanmaan koulutusprofiili

Etelä-Pohjanmaan maakunnassa oli asukkaita 192 158 maaliskuussa 2021. Väestöstä alle 15-vuotiaita on 16,3 %, 15–64-vuotiaita työkäisiä 57,7 %. Maakunnan työllisyysaste oli 73,8 % 2019. Elinkeinorakenteessa palvelujen työpaikkaosuus oli 65,0 %, jalostuksen 25,8 % ja alkutuotannon 7,8 %. (Sitran selvityksiä 192)

Etelä-Pohjanmaalla ammatillista koulutusta järjestävät Kuortaneen urheiluopiston lisäksi Etelä-Pohjanmaan opisto, Panula-opisto, VUOKSI, Suomen yrittäjäopisto, Järviseudun ammatti-instituutti, Sedu ja Teak Oy. Ammattikorkeakoulutusta järjestävät Seinäjoen Ammattikorkeakoulun

lisäksi Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Tampereen Ammattikorkeakoulu. Omaa yliopistoa Etelä-Pohjanmaalla ei ole, mutta yliopistollista koulutusta järjestetään Seinäjoen yliopistokeskuksessa Tampereen, Helsingin ja Vaasan yliopistojen sekä Taideyliopiston toimesta. (Sitra selvitys 192)

Sitran selvityksessä 2021, jossa on käsitelty osaajien liikkumista alueilla, on nähtävissä Etelä-Pohjanmaan alhaisempi koulutustaso keskimäärin koko maassa. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa maakunnan väestöstä on 28,3 % kun koko maassa luku on 26,2 %. Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus ylittää koko maan keskiarvon ollen 44,9 % (koko maa 40,7 %).

Vuoden 2019 aloituspaikat jakautuvat Etelä-Pohjanmaalla seuraavasti: ammatilliset toisen asteen oppilaitokset 177,8, Ammattikorkeakoulut 71,7 ja yliopistot 0 paikkaa. (Sitra selvitys 192, 2021)

4.8 Maakuntien koulutusprofiilit Liikunta-alan AMK-haussa 2023

Taulukossa 4 on kuvattuna Liikunnanohjaaja AMK-tutkinnolle hakeutijat kotipaikkakunnan mukaan eri ammattikorkeakouluihin, joilla on toimilupa tutkinnon järjestämiseen. Pirkanmaan osuus hakijoissa on erityisen korkea kevään 2023 haussa. Haaga-Heliaan hakijoita oli 234 henkilöä Pirkanmaalta. Etelä-Pohjanmaalta Liikunnanohjaaja AMK-opintoihin hakijoista oli 57 henkilöä, Pohjanmaalta 30 henkilöä, Keski-Pohjanmaalta hakijoita oli 18 henkilöä ja Satakunnasta 57 henkilöä, eli näistä läntisen Suomen maakunnista hakijoita oli yhteensä 162 opiskelijaa, lisäksi Keski-Suomesta 97 hakijaa.

Taulukko 4: Liikunnanohjaaja AMK-opintoihin hakeutijat kotipaikkakunnan mukaan eri ammattikorkeakouluihin. Lähde: Tilastopalvelu Vipunen, opiskelijavalintarekisteri, 2023

Kaikki hakijat	Keski-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjanmaa	Keski-Pohjanmaa	Satakunta	Pirkanmaa	Yhteensä
Uusimaa			15	1-4	1-4		18
Yrkeshögskolan Arcada			15	1-4	1-4		18
Pirkanmaa	60	33	12	9	36	234	378
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	60	33	12	9	36	234	378
Päijät-Häme	36	27	1-4	1-4	24	51	144
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	36	27	1-4	1-4	24	51	144
Etelä-Savo	12	1-4			6	12	36
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu	12	1-4			6	12	36
Kainuu	12	9	1-4	1-4	6	9	42
Kajaanin ammattikorkeakoulu	12	9	1-4	1-4	6	9	42
Lappi	21	21	1-4	6	6	36	93
Lapin ammattikorkeakoulu	21	21	1-4	6	6	36	93
Yhteensä	96	57	30	18	57	276	534

5 Koulutusyhteistyön kehittämisvaiheet

Kehitystyölle on ollut selkeä tavoite. Miten tavoitteeseen päästään on tämän työn päällimmäinen kysymys. Kehitysprosessi, jossa on keskeiset henkilöt ja keskeisten organisaatioiden edustajat, jotka mahdollistavat toimintamallien ja keinojen löytämisen liikunta-alan korkeakoulutuksen käynnistämiseen Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä. Työn ensimmäisessä vaiheessa määriteltiin tavoitteiden lisäksi toimintasuunnitelma sekä mahdolliset yhteistyötahot sekä aikataulu kehitystyön toteuttamiselle. Kehittämistyön aikana nouseviin kysymyksiin pyritään löytämään monipuolisesti vastauksia.

Kehityssuunnitelma

Opinnäytetyö vastaa Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä havaittuihin liikunta-alan koulutus- ja osaamistarpeisiin. Kuortaneen koulustoitinnan kehittämisen tavoitteena vuodella 2022–2023 on ollut Liikunnanohjaaja ammattikorkeakoulutuksen käynnistämisen edellytysten kartoittaminen toimintaympäristössä. Tämän opinnäytetyön johdannossa olen kuvannut taustoja ja tehtyjä toimenpiteitä ennen tätä opinnäytetyötä. Tämä opinnäytetyö on luonnollinen jatkumo siihen ja merkittävä vaihe tulokseen pääsemisessä.

Kuva: Jorma Lilli, AMK-opinnäytetyö

Kuva 10. Opinnäytetyön kehittämisen prosessin suunnitelma

Kuvassa 10 on kuvattuna suunnitelma opinnäytetyön kehitysprosessille. Opinnäytetyön aihe ja tavoitteen selkeys antoivat mahdollisuuden määrittellä aikataulut. Kehitystyön käynnistämisen yhteydessä laadittiin väljempi prosessisuunnitelma. Tavoitteeksi asetettiin ammattikorkeakoulutuksen

käynnistäminen syksyllä 2024. Opinnäytetyön tavoitteeksi alkuvaiheessa muodostui kehittämisshanke, jonka tuotoksena syntyy mallinnus opintojen käynnistämisestä. Tähän ajatukseen päädyimme yhteistyöpalaverissa, johon osallistuivat Haaga-Helian liikunta-alan tutkintojohtaja Teemu Lehmusto, johtaja Teppo Rantala sekä Kuortaneen urheiluopiston rehtori Tapio Korjus. Samassa palaverissa sovittiin aiesopimuksesta ja kehitystyön toteuttamisesta opinnäytetyönäni. Tämä vaihe on kuvattu prosessikaaviossa janalla kohdassa kaksi.

Suunnitelman kakkosvaiheen jälkeen oli mahdollisuus ja taustatuki työn varsinaiselle käynnistämiseksi. Vaikkakin asia oli ollut pitkään ajatuksissa ja pohdinnassa, niin tämän yhteispalaverin jälkeen oli mahdollisuus tehdä suunnitelma hankkeelle. Suunnitelmassa olen kuvannut janan alaosassa yhteispalaverin Haaga-Helian johdon ja Kuortaneen rehtorin kanssa, jotka ovat keskeisesti kuulleet kehitystiimiin. Tavoitteena oli saada aloituspalaverin jälkeen ajantasaus-palaveri, jossa voidaan tehdä tulkintaa ja pohtia mahdollisia jatkotoimenpiteitä. Kahden seuraavan yhteispalaverin tavoitteena oli laajentaa kehitysryhmää Kuortaneen lukion ja Seinäjoen Ammattikorkeakoulun edustajilla. Molempia tahoja informoitiin kehitystyön käynnistymisestä kevään 2023 aikana.

Kuvassa janan yläosassa on kuvattuna opinnäytetyön etenemisen vaiheet, jossa alkuvaiheessa painopiste on aineiston keräämisessä ja tietoperustan pohjustamisessa.

6 Kehittämismenetelmät

Uuden toiminnan kehittäminen ja koulutusorganisaatioiden yhteistyön löytäminen ammatillisen koulutuksen toimintakentässä voi kuulostaa helpolta ja nopeasti toteutettavalta toiminnalta. Kehitystyön tavoitteeseen pääseminen vaatii useamman henkilön yhteistyötä ja organisaatiotasolla myös asioiden hyväksyntää. Vaikka aihetta on pohdittu useamman vuoden ajan, niin konkreettisiin toimintamalleihin Kuortaneen toimintaympäristössä ei ole päästy.

Näistä lähtökohdista olen lähtenyt toteuttamaan opinnäytetyötä. Kuvassa 10 esitetyn suunnitelman mukaan tiedon kerääminen ja perustelujen löytäminen on ollut yksi keskeinen menetelmä tässä opinnäytetyössä. Tiedon keräämiseen olen käyttänyt pääasiassa laadullisia menetelmiä. Olen pyrkinyt löytämään tieteellisiä tutkimuksia urheiluorganisaatioiden kehittymisestä ammattimaisuuden suuntaan. Olen hakenut ja pyrkinyt löytämään tarkkoja tilastotietoja koulutuksen kehittymisestä, väestöennusteista ja tulevaisuuden näkymistä. Tämä osa opinnäytetyöstä voidaan pitää määrällisen tutkimuksen tyyppisenä.

Määrällisessä tutkimuksessa ollaan usein kiinnostuneita erilaisista luokitteluista, syy- ja seuraussuhteista, vertailusta ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä. Määrälliseen menetelmäsuuntaukseen sisältyy runsaasti erilaisia laskennallisia ja tilastollisia analyysimenetelmiä. (Jyväskylän yliopisto, 2023)

Tämän työn menetelmiin kuuluu kokemusasiantuntija roolini tutkivan opettajan näkökulmasta, joka on ollut oma toimintatapani ammattiopettajana kahden kymmenvuoden ajan. Kasvatustieteiden opinnoissa tutustuin John Dewey ajatuksiin ja tuotantoon. Hän painotti opettajien reflektoinnin merkitystä käytännön toiminnassa ja perusteli, että opettajien tulee olla sekä opettamista koskevan tiedon kuluttajia että tuottajia. (Nikko, A. 2015.)

John Dewey uskoi kokemuksen ja tutkimuksen yhdistämiseen. Hänen ajattelussaan oppimiseen johtava prosessi olisi aktiivinen, jota ohjaavat ongelmanratkaisu ja kriittinen ajattelu Eisenrman, R. (11.5.2023) kirjoittaa Design Councilin julkaisussa. Tämän ajatuksen kautta pääsen varsinaisiin kehittämistyön menetelmiin.

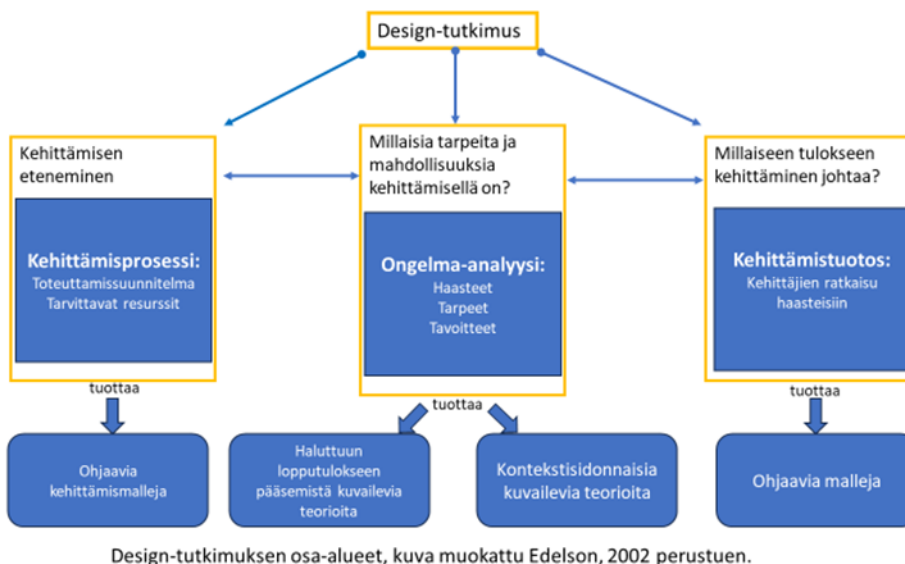
Useita eri menetelmiä hyödyntämällä tutkimuskohteesta voidaan saada monipuolisia ja kattavia tuloksia. Monimenetelmäisessä tutkimuksessa käytettävät eri menetelmät voivat olla yhdistelmä sekä laadullisista että määrällisistä menetelmistä. (Jyväskylän yliopisto, 2023)

Tässä kehitystyössä olen tutustunut eri kehitysmenetelmiin, joiden pohjalta kehitystyö on toteutunut. Tutkimusmenetelminä voidaan pitää opetus- ja kasvatusalalle sopivaa suunnittelututkimusta ja kehitysprosessiin liittyvää palvelumuotoilun mallia.

6.1 Design- eli suunnittelututkimus

Suunnittelututkimuksesta kirjallisuudessa käytetään usein myös Design-tutkimus nimitystä. Tästä menetelmästä Kiviniemi, K. kirjoittaa artikkelissaan. (Valli, R ja Aaltola, J. 2015, 220–237)

Eri tutkimusmenetelmien joustava käyttö ja niiden hyödyntäminen on tässä kehitystyössä ollut välttämätön työskentely ja toimintamalli. Tutkimusmenetelmät ovat vaihdelleet prosessin mukaan eri vaiheissa. Kehittämisessä on selkeästi pragmaattinen perusidea, joka kuitenkin on ollut systemaattista ja hallittua. Suunnittelututkimuksesta Edelson (2002) on jäsentänyt kolme erilaista osa-aluetta, joihin liittyviä kehittämispäätöksiä tutkimuksessa on käytännössä tehtävä. Kolme osa-aluetta ovat kehittämisprosessi, ongelma-analyysi ja kehittämistuotos.

Design-tutkimuksen osa-alueet, kuva muokattu Edelson, 2002 perustuen.

Kuva 11. Design-tutkimuksen osa-alueet (Edelson, D.C. 2002)

Kuvassa 11 esitetään hyvin ne moninaiset roolit, joita Design-tutkijalla on hankkeen eri vaiheissa. Kehitystyö vaatii verkostomaisesti toimivaa tuotekehittämistä, uudenlaisten ratkaisujen ja menetelmien hyödyntämistä. Suunnittelututkimuksessa tavoitteita voivat olla erilaiset käytäntöä palvelevat suunnittelu- ja kehitystarpeiden luominen, muotoileminen ja testaaminen. (Van den Akker, 1999)

6.2 Palvelumuotoilu

Suunnittelututkimuksen prosessi voisi olla myös kehitystyön teoriana ja menetelmä tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä. Päädyin kuitenkin tutustua ja perehtyä opinnäytetyön aikana oman oppimisen ja kehittymisen kannalta eri muotoiluteorioihin, jotka liittyvät palvelujen kehittämiseen.

Yhtenä keskeisenä teoriana voidaan pitää palvelumuotoilun menetelmää. Palvelumuotoilu liittyy liiketoiminnan kehittämiseen, vuorovaikutteiseen ja sosiaaliseen tapaan kehittää toimintaa. Palvelumuotoilu on enemmän ajattelutapa kuin pelkkä teoria. (Kulmala, S. & Rosvall, P. 2022)

Tämä ajattelutapa tuo aikaisemmin oppimaani työskentelytapaan erinomaisen teoreettisen näkökulman. Tässä työssä palvelumuotoilu sopii kehitysprosessiin erityisen hyvin, koska sen teoria etenee ideasta etsimiseen ja ymmärtämiseen, löytämiseen ja tulkintaan sekä reflektioon ja oppimiseen.

Palvelumuotoilu on eräänlainen innovaation luomiseen liittyvä prosessi, jossa kehitetään tuotteen tai palvelun lisäksi koko prosessia ja toimintatapoja. Palvelumuotoilun keskeisinä tavoitteina on käyttäjälähtöinen suunnittelu niin että, se vastaa sekä käyttäjien tarpeita että palvelun tarjoajan liiketoiminnallisia tavoitteita. (Kulmala, S. 2022)

6.3 Palvelumuotoilu kehittämismenetelmänä

Palvelumuotoilulla tarkoitetaan erilaisten haasteiden kartoittamista ja niihin liittyviä kehitysmenetelmiä. Kulmala ja Rosvall (2022, 119) määrittelevät muotoiluajattelun olevan monialaista yhteistyötä ja ihmiskeskeisyyttä korostava toimintatapa, prosessi, ajattelumalli ja kehittämisen väline, jota voidaan soveltaa kompleksisten ongelmien ratkaisussa ja uudenlaisten ratkaisujen innovoinnissa.

Muotoiluosaamiseen liittyy vahvasti kyky toimia ihmisten kanssa ja ymmärtää organisaatorakenteissa olevien ihmisten merkitys ja voimavarat palvelujen kehittämisessä. Kulman, S. (2022) muokaa muotoiluprosesseissa toteutuvat vaiheet nykytilan laaja-alaisesta ymmärtämisestä tulevaisuutta kestävien ratkaisujen ideoimiseen ja valintaan, ratkaisujen suunnittelusta testaamiseen ja toteuttamiseen sekä mittariston päivittämiseen. On tärkeää, että prosessit toteutetaan yhdessä sidosryhmien kanssa.

Palvelumuotoilu on tehokas työskentelytapa, joka sopii eri kulttuurin osa-alueille sekä yrityskulttuurin kokonaisuuksien muotoiluun. Palvelumuotoilun tehokkuus syntyy menetelmän mahdollistavasta kehitystyön kuvaamisesta lineaarisesti. Lineaarinen kehitysprosessin kuvaaminen tuo selkeyttä ja mahdollistaa myös kokeilevia elementtejä. (Kulmala, S. 2022)

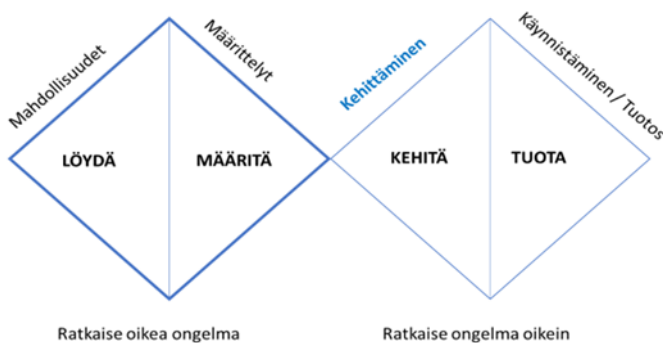
Palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun prosessi esitetään usein pohjautuen brittiläisen Design Councilin vuonna 2005 esittelemään Tuplatimantti-prosessimalliin (the "Double Diamond" Process). (Catalanotto, D. 2018)

Tuplatimanttimallin kuvassa 12 on mukailtu mallia, joka kuvaa kehittämisprosessia. Tuplatimanttimallissa on neljä vaihetta, jossa ensimmäisessä vaiheessa tutkitaan vaihtoehtoja ja haetaan

ymmärrystä tilanteeseen, kerätään tietoa ja informaatiota. Keskitytään ongelman tunnistamiseen, määritellään tavoite. Ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa autetaan ymmärtämään ratkaistava ongelma ja määritellään se riittävän hyvin, kirkastetaan ongelman ydin. (Kulmala, S. 2020). Tässä vaiheessa on tärkeä kysymys, mitä halutaan saavuttaa. (Villanen, J. 2020, 20). Kehittämisen alkuvaiheessa on pyrittävä selvittämään organisaatioiden toiveet ja tarpeet kehittämiselle mahdollisimman hyvin.

Timanttikuvion oikea puoli kuvaa vaihetta, jossa keskitytään enemmän ongelman ratkaisemiseen ja muotoiluun ja kehittämiseen. Vaihe on luovan prosessin vaihe, jossa tavoitteellinen kehitystyö ja käytännön toimeenpano erilaisten mallien ja kokeilujen avulla aloitetaan. Kolmannessa vaiheessa on mahdollista aloittaa kehittäminen, jossa on ratkaisusta syntynyt näkemys. (Kulmala, S. 2020)

Palvelumuotoiluprosessi Tuplatimanttimalli on oppimisprosessi, aikaisempiin vaiheisiin on aina mahdollisuus palata, kunnes vaiheessa on saavutettu haluttu ja toimiva lopputulos. (Koivisto, M., Säynäjäkangas, J., Forberg, 2019)

Kuva 12. Design Councilin Tuplatimanttiprosessimalli, Koivisto, M. 2019 mukailten. Lilli, J. 2023

7 Kehittämishankkeen ja -prosessin kuvaus

Kehityshanke on käynnistynyt Kuortaneen urheiluopiston ja Kuortaneen toimintaympäristön aloitteesta kehittää alueella liikunta-alan korkeakoulusta. Kuortaneen urheiluopiston ammatillisen koulutuksen strategiassa on 2019 pohdittu korkeakoulutusmahdollisuuksien kartoittamista.

Keväällä 2022 tammikuussa kävimme esimieheni (rehtori Korjus, T.) kanssa kehityskeskustelut ja tavanomaisen alkuvuoden suunnittelupalaverin, jossa päädyimme ajatukseen liikunta-alan korkeakoulutuksen mahdollisuuksien kartoittamista. Tässä samassa yhteydessä kävimme keskustelun mahdollisuuksista ja aikatauluista. Tammikuussa 2022 pidetyn palaverin jälkeen on edetty eri vaiheiden kautta tämän kehitystyön toteuttamiseen, josta on syntynyt myös oman osaamiseni kehittämisen polku liikunnanohjaaja AMK-opinnoissa.

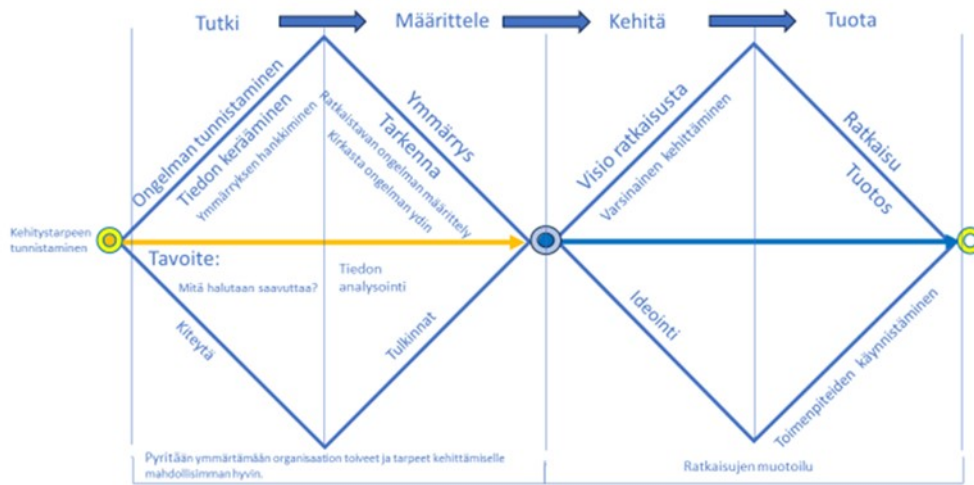
Kehittämisen prosessin aikana olen käyttänyt kokemustani verkoston johtamisessa sekä tutkivana opettajana aikaisemmin oppimiani ja kokemiani toimintamalleja. Olen toiminut osaltani tämän työn kokemusasiantuntijana.

Kehittämisen prosessissa olen käyttänyt palvelumuotoilun periaatteita, joiden teoreettisen mallin mukaan kehitystyö on edennyt käytännössä. Kehittämisen prosessiin on liittynyt toimintasuunnitelma, jossa on määritelty toimenpiteet ja miten kehittämisessä edetään. Tässä osiossa kuvaan kehittämissuunnitelman toteutumisen. Kuvaan kehittämissuunnitelman vaiheita palvelumuotoilun Tuplatimantti-mallissa kuvassa 13.

Kehitystarve on noussut organisaation ja työelämän tarpeista. Palvelumuotoilun kehittämissuunnitelmaan kuuluu alkuvaiheessa kehitystarpeen tunnistaminen. Tämän kehittämissuunnitelman osalta alkuvaiheessa on ollut erilaisia ajatuksia koulutusohjelmien ja ammattikorkeakoulutarjonnan sekä koulutuksen järjestämisen osalta. Käytännössä kaikki mahdollisuudet pidettiin avoimena vielä kehitystyön käynnistämisen vaiheessa.

7.1 Käynnistäminen ja kehityshankkeen määrittely

Opinnäytetyön ohjaajan kanssa pidetyn ohjaustapaamisen yhteydessä kävin hankesuunnitelmaa läpi ja siinä yhteydessä tarkennettiin kehitystyöhön liittyviä toimenpiteitä. Tärkeä vaihe oli saada lähtölupa ja aiesopimus Kuortaneen urheiluopiston rehtorilta ja Haaga-Helian koulutusohjelma johtajalta. Tämä yhteinen palaveri saatiin toteutettua Teams-kokouksena 29.11.2022. Koulutusyhteistyön kehittäminen päätettiin aloittaa ja aiesopimus T. Rantalan ja T. Korjuksen toimesta hyväksyttiin.

Palvelumuotoilun tuplatimanttimalli, the "Double Diamond" Process. (mukaillen Catalanotto, D. 2018.) Jorma Lilli, 2023

Kuva 13: Kehittämishankkeen toteutuksen mallinnus, Palvelumuotoilun Tuplatimanttimallia, mukailen Villanen, J. 2020., Kulmala, S. 2022., Catalanotto, D. 2018.

Palvelumuotoilun mallin mukaan kehitystarpeen tunnistaminen käytiin ensimmäisessä koulutusyhteistyöpalaverissa läpi. Kehitystarpeen perusteluita pystyttiin tuomaan Kuortaneen toimintaympäristöstä ja 2015 tehdyn tarveselvityksen pohjalta. Haaga-Helian ammattikorkeakoulun tilannekatsaus kuultiin 2022 osalta ja suunnitelmat Tampereen, Turun, Helsingin ja Vierumäen koulutusten osalta käytiin pohjakeskusteluina.

Tässä vaiheessa palvelumuotoilun mallin mukaan kerättiin informaatiota ja tietoa sekä kartoitettiin mahdollisuuksia koulutuksen käynnistämiseksi. Samassa yhteydessä tarkennettiin tavoitteita. Opin näytetyön tavoitteeksi alkoi hahmottumaan mallinnuksen laatiminen siitä, miten korkeakoulutus on mahdollista käynnistää Kuortaneen vaikutusalueella. Toinen tavoite on se, että mallinnuksen pohjalta koulutus voisi käynnistyä vuoden 2024 elokuussa.

Tutki ja löydä -vaiheessa tietoa kerättiin koulutuksen käynnistämiseen ja järjestämiseen liittyviin keskeisiin kysymyksiin. Liikunta-alan koulutusten tarpeelle haluttiin saada perusteluja.

Perustelut ovat kuvattuna tämän työn luvussa 4, jossa on käsitelty alan kehitysnäkymiä, urheilun ammattimaistumista, koulutuspoliittisia valintoja, väestön ikääntymisen ja syntyvyyden vaikutusta tulevaisuudessa eli väestöpohjan kehittymistä eri alueilla. Alueellisesta näkökulmasta ammattikorkeakoulutettujen merkitystä alueille, liikunta-alan koulutusten merkitystä alan kehittymiselle. Korkeakoulutettujen liikkumista valmistumisen jälkeen.

Nämä vaiheet ja tiedon kerääminen liittyvät oleellisesti palvelumuotoilun ensimmäisen timantin vaiheeseen. Aineiston kerääminen on laadullista tutkimusmenetelmää, jota analysoidaan organisaation tavoitteita ja mahdollisuuksia varten. (Koivisto, M. ym. S. 2019)

7.2 Määrittely ja tiedon analysointi

Palvelumuotoilun prosessin mukaan kehityshankkeen seuraava yhteispalaveri sovittiin 2023 kesäkuulle. Jatkokehittelypalaveri pidettiin Teamsin välityksellä 5.6.2023. Palaverin tavoitteena oli tilannekatsaus, tausta-aineiston kiteyttäminen ja koulutusmahdollisuuksien tarkentaminen. Tässä palaverissa sovittiin jatkotoimenpiteistä elokuulle 2023, jolloin palaveriin suunnitelman mukaan kutsuttiin Kuortaneen lukion rehtori ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun edustajat. Palaverin ohjelma Liite 2.

Elokuun palaverin valmisteluihin työryhmän suunnasta toivottiin alustavia ehdotuksia ja suunnitelmia koulutusohjelmien ja kohderyhmien osalta. Seuraavassa tapaamisessa tavoitteena oli yhteistyömuotojen selvittäminen Seinäjoen Ammattikorkeakoulun kanssa.

Palaverissa pyrittiin määrittelemään tavoitteet vielä tarkemmin sekä mahdolliset tarpeet kehittämiseksi. Kulmala, S. ja Rosvall, P. (2022) nostavat esiin, että alkuvaiheen kehittämisessä on huomioitava organisaatioiden toiveet ja tarpeet mahdollisimman tarkasti.

7.3 Visio ratkaisusta

Tiedon kerääminen ja analysointi jatkuivat vielä kesäkuun ja elokuun palavereiden välissä. Perustelujen ja koulutusmahdollisuuksien sekä tausta-aineiston kerääminen on jatkunut edelleen.

Kaikille ryhmän jäsenille on kirkastunut hankkeen merkittävyys ja sen mittasuhteet liikunta-alan koulutuskentässä. Haaga-Helian ammattikorkeakoulun hakijamääristä ja liikunta-alan koulutuksen suosioista saatiin tietoja jo kevään aikana. Tampereen malli on Haaga-Heliolla ollut erinomainen koulutustoiminnan avaus ja Helsingin ryhmien suosio ja tarve on huomioitu tämän työn tavoitteen saavuttamisessa. Haaga-Helian toimivien mallien kehittäminen Kuortaneen malliksi on noussut päällimmäiseksi visioksi.

7.4 Yhteistyöpalaveri ja Kuortaneen toimintaympäristöön tutustuminen

Tutustumiskäynnin aikana kävimme tilannekatsauksen Kuortaneen ja Haaga-Helian tutkintojohtaja Teemu Lehmuston kanssa, kuultiin 300 oppilaan Kuortaneen Lukion kuulumiset rehtori Juha Virtasen tuomana. Seinäjoen Ammattikorkeakoulun edustaja Tuija Vasikkaniemi ja Annika Pöytälaakso olivat suunnittelupalaverissa mukana ja toivat terveiset SeAMK:n näkökulmasta. Tässä yhteydessä todettiin SeAMK teettäneen Kuortaneen kanssa 2015 tarveselvityksen Liikunta-alan AMK-

koulutuksesta. Seinäjoen AMK ja Kuortaneen organisaatioiden edustajat tunnistavat ja tiedostavat tilanteen ja tarpeen koulutukselle.

Tähän palaveriin olin tehnyt liikunta-alan ammattikorkeakouluopintojen koulutusmuodoista ja mahdollisuuksista koosteen, jonka pohjalta kaikki mukana olevat saivat laajan kuvan liikunta-alan tarjonnasta. Olin koostanut hahmotelman mallista, jossa oli esitetty vuosisuunnitelma Liikunnanohjaaja AMK-opetussuunnitelman pohjalta.

Palvelumuotoilun kehittämisen vaiheessa pyritään rajaamaan ja tunnistamaan syntyneistä ideoista sellaisia vaihtoehtoja, jotka ovat toimivia ja vastaavat asetettuihin tavoitteisiin. Kehitä-vaiheessa testataan vaihtoehtoja. Tässä hankkeessa vaihtoehtoja testattiin yhteispalaverissa sidosryhmien ja henkilökunnan kanssa. (Koivisto, M. ym. 2019)

Tämän yhteistyöpalaverin myötä päätettiin edetä seuraavaan vaiheeseen, jossa voitaisiin esitellä tämän hankkeen tuotos ja ajatukset, millaisilla koulutusohjelmilla on mahdollisuus aloittaa 2024. Tässä samassa yhteydessä tutkintojohtaja Lehmusto, T. ja rehtori Korjus, T. ehdottivat, että tuotoksena olisi suunnitelma olympiadin mittaisesta mallinnuksesta.

Syntyneitä ratkaisuja arvioidaan myös teknisen toteutettavuuden ja taloudellisen kannattavuuden näkökulmasta. Vaiheen lopuksi on tavoitteena tuottaa palvelusta määritelty idea tai konsepti, jonka pohjalta voidaan tehdä päätös, viedäänkö kehitetty ratkaisu toteutukseen vaiko ei. (Koivisto, M. ym. 2019)

Seuraava yhteistyöpalaveri sovittiin pidettäväksi 31.10.2023, jossa tuotos on esitettävissä ja pohditaan jatkotoimenpiteitä. Opinnäytetyön ja kehitysprosessin osalta työ päättyy tuotoksen esittämiseen. Tämän jälkeen lähtee seuraava vaihe, joka vie käytännön toimien käynnistämiseen.

8 Kehitystyön tuotos

Kehitystyön tuotoksena on saatu yhteinen näkemys, miten Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä voidaan käynnistää liikunta-alan korkeakoulutoiminta. Yhteistyötapaamisten ja palaverien tuloksena on syntynyt toimintasuunnitelma, jossa kuvataan ensimmäisen ”olympiadin” neljän vuoden tavoitteet koulutusryhmien käynnistämiseksi. Olen kuvannut toimintasuunnitelman kuvassa 15.

Ammattikorkeakoulujen yhteistyön tiivistäminen on tulevaisuudessa tärkeässä roolissa ja Kuortaneen urheiluopiston rooli keskeisenä liikunta-alan koulutuskeskuksena ja alan toimijana on merkittävässä roolissa opetustilojen, asiantuntijaverkoston sekä opintopolkujen rakentamisessa. Oppimisympäristön merkitys jouhevaan tutkintojen suorittamiseen on monessa mielessä avainasemassa saavutettaessa työelämässä tarvittava korkeatasoinen osaaminen, lähialueella ja työelämälähtöisillä oppimiskokemuksilla.

Perustelut ammattikorkeakoulutuksen järjestämiselle olen kuvannut luvussa 4. Tärkeimmät perustelut ammattikorkeakoulutuksen laajentamiselle ja aloittamiselle voidaan esittää alla olevalla listauksella.

1. Ammattikorkeakoulujen tulee vastata sekä alueelliseen että kansalliseen koulutustarpeeseen. Ammattikorkeakoulujen tulee antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuvaa korkeakouluopetusta.
2. Alan yritysten ja henkilöstön määrä sekä liikevaihto ovat lisääntyneet ja työmarkkinatilanne on pysynyt hyvänä.
3. Ammattiorganisaatioiden osaamistason vaatimukset ovat nousseet yhdeksi tärkeimmistä syistä kehittää liikunta-alan korkeakoulutustarjontaa Kuortaneen urheiluopiston vaikutusalueella ja vastata osaamisvajeeseen.
4. Väestökehityksen perusura vuoteen 2040 saakka voidaan nähdä kasvavana Seinäjoen ja Vaasan kasvukeskuksissa.
5. Etelä-Pohjanmaan koulutustasoihin liittyvänä haasteena on korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden alhainen osuus koko maan vertailussa.

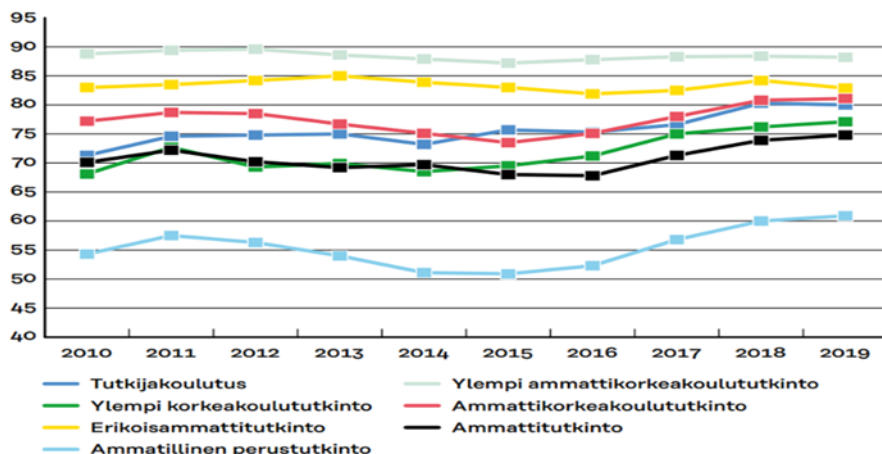
Yritysten ja toimipaikkojen määrä on lisääntynyt 2018–2021 aikana koko maassa 11,8 % urheilutoiminnan ja hivi- ja virkistyspalveluissa. Taulukko 1.

Tilastokeskuksen 2019 julkaisema väestöennuste osoittaa väestöpohjan pysymisen Seinäjoen, Vaasan ja Kokkolan seutukunnissa. Ennusteesta nähdään kokonaisväestön pysyvän vuoteen 2030 lähes samana. Näitä tilastokeskuksen tilastoja tukevat MDI:n julkaisema tutkimusaineisto, jonka pystyin vielä ottamaan tämän työn perusteluihin ja aineistoon tuloksia tukemaan. MDI:n ennusteissa voidaan nähdä väestökehityksen perusura vuoteen 2040 saakka, joka on merkittävä tieto erityisesti ammatillisen koulutuksen kehittämisen näkökulmasta. Tämän tiedon pohjalta voidaan luottaa väestöpohjan riittävän ja kasvukeskuksissa Seinäjoella ja Vaasassa jopa edelleen kasvavan, eri skenaarioissa. Kokkolan osalta on kansainvälistymisskenaariossa pientä nousua, mutta muut skenaariot ovat miinus merkkisiä. Aluekehityksen osalta Etelä-Pohjanmaan seutukunta pitää paikkansa kasvukeskuksena ja kehittyä edelleen vetovoimaisena alueena.

Tämän työn perusteluina ja tuloksena voidaan esittää myös korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus koko maassa ja alueittain. Korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut 32,2 % yli 15-vuotiaasta väestöstä vuonna 2019. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus oli alhaisin Kainuussa, Keski-Pohjanmaalla (25,8 %), Etelä-Pohjanmaalla (25,8 %) ja Etelä-Savossa. (Sitran julkaisu 192, 2021)

Alla oleva tilastokeskuksen kuva vahvistaa tämän työn perimmäisen kysymyksen ja siihen liittyvät perustelut. Kuvassa 14 on havainnollistettu eri tutkintojen suorittaneiden sijoittumista työelämään vuosi valmistumisen jälkeen. Ylempi AMK on työelämälähtöisenä tutkintona tilaston kärjessä lähes 90 %. Työelämälähtöisissä erikoisammattitutkinnoissa ja ammattikorkeakoulututkinnoissa sijoitusluku on yli 80 %. Ammattitutkinnon suorittaneet ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista sijoitusluku on noin 75 %. Perustutkinnon suorittaneiden määrä on alhainen, joka on kuitenkin noussut viime vuosina 51 prosentista 61 prosenttiin. Perustutkinnon suorittaneet saattavat hakeutua kuitenkin jatko-opintoihin ja ovat niiden jälkeen työllistyviä.

Kuva 2. Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen vuosi valmistumisen jälkeen vuosina 2010–2019.

(Lähde: Tilastokeskus, sijoittumispalvelut-tietokanta)

Kuva 14. Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen vuosi valmistumisen jälkeen vuosina 2010–2019. Tilastokeskus 2023

8.1 Alan ammattitaitovaatimukset

Liikunta-alan ydinosaamisen vaatimukset nousivat esiin Lehmusto, T. ym. (2022) vertaisarvioi-
dussa artikkelissa, jossa selvitettiin työelämän asiantuntijoiden haastatteluissa tulleita näkemyksiä
jatkuvasti pirstaloituvasta työelämäkentästä, jossa tehtäväkenttä on entistä laajempi ja jakautuu
liikuttamisen ammattilaisiin ja asiantuntija-kehittäjiin.

Tärkeimmiksi osaamisiksi nousivat johtamisosaaminen, toimintaympäristön tuntemus, asiakasläh-
töinen palveluiden kehittämisosaaminen sekä verkosto- ja moniammatillinen osaaminen. Ammat-
tialakohtaisten osaamisten osalta tärkeimmiksi nousivat liikunnanohjaustaidot, kokonaisvaltainen
valmennusosaaminen sekä kokonaisvaltainen hyvinvointiosaaminen.

Pidän opinnäytetyön tuloksena perusteluissa esiin nostettuja tarpeita ammattikorkeakoulutuksen
lisäämiselle ja alueelliselle näkökulmalle liikunta-alan työelämän kehittymisellä ja laajenemisella.
Erityisesti ammattilaisorganisaatioiden henkilöstön osaamiseen liittyvät tulevaisuuden ydinosaami-
sen alueet vaativat toimialan vahvaa tuntemusta.

Liikunnanohjaajan työn vaatimukset kasvavat ja mahdollisuudet laajenevat. Urheiluorganisaatioi-
den ammattimaistumisen lisäksi terveyden ja hyvinvoinnin sektorin muutokset lisäävät moniamma-
tillista yhteistyötä myös hyvinvointialueilla.

8.2 Mallinnus tuloksena

Liikunnanohjaajan AMK-tutkintonimikkeeseen liittyvää koulutusta oikeuttavia toimilupia ei ole varsi-
naisesti Länsi-Suomessa pääpaikkaansa pitävillä ammattikorkeakouluilla. Tässä opinnäytetyössä
voidaan tuloksena todeta alueellisen ja maantieteellisen epätasapainon olevan liikunta-alan koulu-
tuksien tarjonnan osalta merkittävä.

Nykyaikaiset toimintamallit voivat mahdollistaa joustavien toteutusmallien käyttöönoton korkeakou-
lujen opintojen toteuttamisessa. Liikunnanohjaajaopintojen osalta on tarjontaa lisätty esimerkiksi
Haaga-Helian ammattikorkeakoulun avoimen väylän kautta ja mallia on kehitetty Tampereella, Hel-
singissä ja Turussa. Näiden kokemusten pohjalta tämän opinnäytetyön kehittämisprosessissa syn-
tynyt mallinnus on syntynyt.

Kuortaneen mallinnus on suunniteltu alkavaksi vaiheittain vuodesta 2024 laajentuen vuonna 2028
aloittavaan tutkinto-opiskelijoiden ryhmään. Ensimmäisessä vaiheessa liikkeellelähtö tapahtuu

yhdistettynä Helsingin ryhmän kanssa, johon hakeutuminen tapahtuu Avoimen AMK-ilmoittautumisella keväällä 2024. Aloittava ryhmä on pohjakoulutetuille suunnattu ja opintojen aloitus opetussuunnitelman 2. vuoden opinnoista. Vuoden 2024 aloittava ryhmä jatkaa lukukaudelle 2025–2026 opetussuunnitelman kolmannelle vuodelle tutkinto-opiskelijoina. Tutkinto-opiskelijaksi vaaditaan suoritettuja opintoja vähintään 55 op yli 3 keskiarvolla. Tämän mallin mukaan 2024 syksyllä aloittanut ryhmä vie opintonsa päätökseen tutkinto-opiskelijoina viimeistään lukuvuoden 2026–2027 aikana.

Mallinnuksen vaiheessa kaksi lukukaudelle 2025–2026 on tavoitteena opintoryhmän käynnistäminen Kuortaneella paikallisesti. Ryhmä olisi Avoimen AMK ilmoittautumisella ja liikunta-alan pohjakoulutetuille. Opintojen aloitus opetussuunnitelman 2. vuoden mukaisesti. Tämän ryhmän valmistumisen tavoitteena tutkinto-opiskelijoina on viimeistään vuonna 2028.

Kolmantena lukuvuonna 2026–2027 aloittavat voisivat olla perustason monimuotona toteutettava Avoimen AMK-ryhmä, jonka opintojen aloitus on opetussuunnitelman mukaisesti 1. vuodesta. Ryhmä olisi Kuortaneella paikallisesti kokoontuva ryhmä. Toisen vuoden pohjakoulutettujen ryhmää ei tulisi tälle lukuvuodelle. Perustason ryhmä jatkaisi tutkinto-opiskelijoina opetussuunnitelman mukaan toiselle lukuvuodelle. Lukuvuodelle 2027–2028 toistuisi samalla suunnitelmalla kuin edellinen lukuvuosi 2026–2027. Tässä vaiheessa Kuortaneella olisi kolme aloittanutta ryhmä käynnissä. Näiden taustajärjestelyjen onnistuessa olisi mahdollista käynnistää yhteishaun kautta suoraan tutkinnolle tapahtuvan ryhmän käynnistäminen vuonna 2028. Yhteishaku olisi keväällä 2028.

Kuva 15: Liikunnanohjaaja AMK-opintojen mallinnus Kuortaneen urheiluopiston vaikutusalueella ja toimintaympäristössä. (Lilli, J. 2023)

9 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli löytää toimintamalli liikunta-alan korkeakoulutuksen käynnistämiseen Kuortaneen urheiluopiston vaikutusalueella ja toimintaympäristössä, lähellä alan työpaikkoja ja asuinympäristöä. Tavoitteena kehitysprosessin läpivienti, jossa muotoillaan toimenpiteet ja suunnitelmat, joilla korkeakoulutarjonta voidaan aloittaa vuoden 2024 syksyllä. Kehittämistyön aikana nouseviin kysymyksiin pyrin löytämään monipuolisesti vastauksia. Työn tavoite oli selkeä. Kun lopullinen tavoite on liikunnanohjaajan ammattikorkeakoulutuksen käynnistäminen, niin tässä työssä toteutetaan mallinnus koulutuksen käynnistämiseksi. ”Miten tavoitteeseen voidaan päästä”, oli tämän työn päällimmäinen kysymys. Kysymyksenä voidaan pitää myös, miten ammattikorkeakoulut saadaan vastaamaan tehtävänsä mukaan alueellisesti kehittävää ja palvelevaa tutkimus- ja kehittämistyötä, innovaatiotoimintaa ja sitä kautta auttaa alueellisestikin kasvavaa toimialaa.

Tavoitteena oli myös yhteistyön synnyttäminen liikunta-alan koulutuksen toimiluvan omaavan Haaga-Helian ammattikorkeakoulun kanssa ja vastata sitä kautta lainsäädännön mukaisesti alueelliseen ja kansalliseen koulutustarpeeseen. Tavoitteena oli myös yhteistyömuotojen selvittäminen Seinäjoen Ammattikorkeakoulun kanssa.

Lisäksi tavoitteina oli perustella koulutustarvetta ja toimialan kehittymistä Länsi-Suomen alueella ja vahvistaa vuoden 2015 Juha Viitasaaren koostaman tarveselvityksen ajankohtaisuutta, jossa oli vahvat perustelut liikunta-alan korkeakoulutuksen käynnistämiseksi Kuortaneen urheiluopiston vaikutusalueella.

Tarveselvityksessä oli nostettu esiin alan korkeakoulutuksen kehittäminen ja alan osaamisvajeeseen vastaaminen. Tämän työn pohjalta voidaan todeta, että Haaga-Helian liikunnanohjaaja AMK-tutkinnon uudet opetussuunnitelmat vastaavat tarveselvityksessä nousseisiin osaamistarpeiden kehittymiseen liittyviin uudistusehdotuksiin. Mielestäni liikunta-alan haasteet osaamisvajeesen osalta voidaan määritellä alan korkeakoulutuksen alueellisilla eroilla, jotka liittyvät koulutuksen saatavuuteen ja sen kautta alan kokonaisvaltaisen kehittymisen mahdollisuuksiin. Tämän opinnäytetyön osalta voidaan vahvistaa toimialan kasvun ja osaamisen tarpeen olevan edelleen ja tulevaisuudessa.

Toimialan kasvu ja kehitys on jatkunut 2015 vuoden jälkeen voimakkaana. Toimipaikkojen määrät ovat lisääntyneet ja ne lisäävät edelleen toimintaa, joka aiheuttaa edelleen ammattilaisten lisääntyvän tarpeen.

Opinnäytetyöllä saavutettiin työlle asetetut tavoitteet ja kehitysprosessin tuotoksena on syntynyt mallinnus, jonka pohjalta organisaatiot voivat käytännössä valmistella koulutusyhteistyön

käynnistämisen. Kehitysprosessin viimeisessä tapaamisessa 31.10.2023 esittelin toimintamallin ja opinnäytetyön aikana syntyneitä perusteluja ja tarvetta korkeakoulutuksen käynnistämiseksi. Yhteistyöpalaverissa sovittiin johtotason jatkotoimenpiteiden aikataulut ja puitesopimukseen liittyvien järjestelyjen aloittaminen.

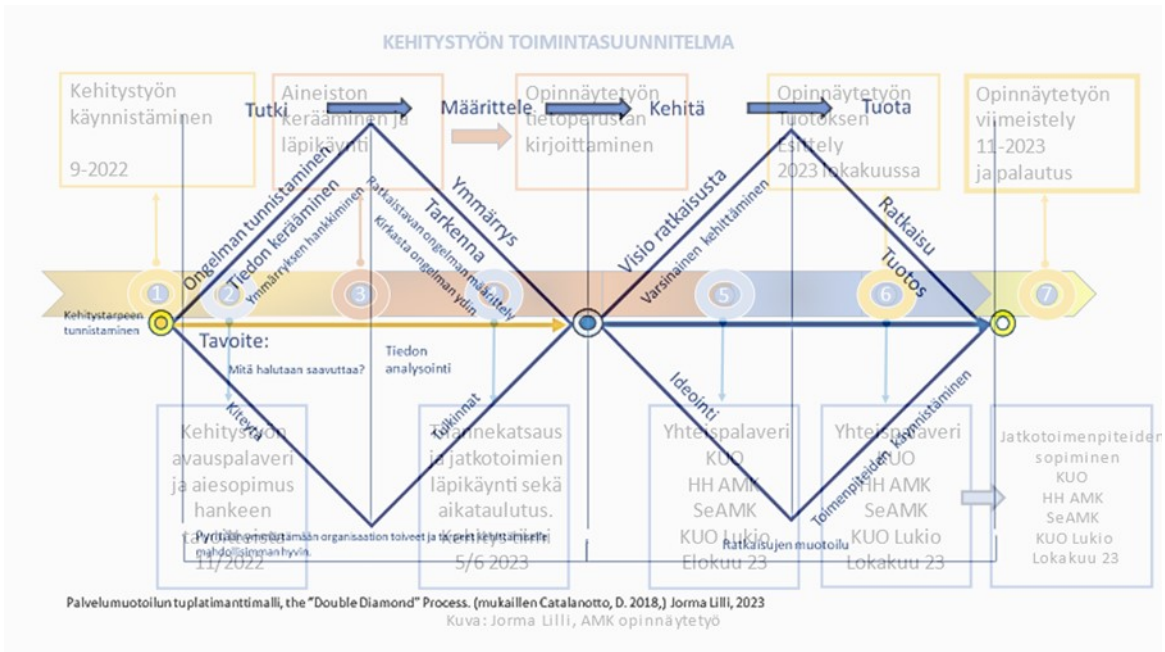
Jatkokehittelynä pidän tärkeänä, että johtotason sopimusten yhteydessä sovitaan työryhmästä ja henkilöistä, jotka lähtevät konkreettisesti viemään suunnitelman käytännön toteutusta. Pidän jatkoon kannalta erityisen merkittävänä, että Kuortaneen toimintaympäristössä on henkilöt, jotka vastaavat koulutusohjelmien käynnistämisestä yhdessä ammattikorkeakoulujen kanssa.

Tämän opinnäytetyön ajankohtaisuus, vaikuttavuus ja hyödynnettävyys osuivat erityisen hyvin liikunta-alalla käytävään keskusteluun osaamisen kehittämisestä. Erityisesti valmentajien ja urheilujohtajien osaamisen kehittäminen on noussut esille alan voimakkaan kasvun ja työn vaatimusten lisääntyessä. Korkeakoulutuksen lisääminen Länsi-Suomen alueella on ollut pitkään keskusteluissa ja liikunta-alan kasvun myötä on tunnistettu osaamisvajetta alan vaativissa työtehtävissä, jotka vaativat alan korkeatasoista osaamista. Liikunta-alan positiivinen mielikuva vaikuttaa vetovoimatekijänä muulle toimeliaisuudelle alueilla.

Tietoperustassa päädyin työn merkityksen ja luonteen vuoksi kuvaamaan koko suomalaisen ammatillisen koulutuksen järjestelmän. Tietoperustaan kuvasin koulutusjärjestelmään liittyvät säädökset ja lait sekä eurooppalaisen koulutuksen viitekehityksen merkityksen. Lisäksi kuvasin liikunta-alan koulutusjärjestelmän ja sen erityispiirteet liikunta- ja urheilujärjestöjen toiminnan, vapaansivistystyön koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen sekä korkeakoulutuksen osalta. Alan voimakas kasvu ja murros haastavat koulutusorganisaatioita tuomaan esiin laadukkaita alan koulutuksia ja koulutusjärjestelmää.

Opinnäytetyö oli kehitystyö, jossa päädyin osaamiseni kehittämisen näkökulmasta tutustumaan suunnittelututkimukseen, joka on soveltuva koulutussuunnittelussa. Kehitysprosessin osalta päädyin tutustumaan ja käyttämään palvelumuotoiluun liittyvää Tuplatimanttimalliin pohjautuvaa toimintatapaa.

Kuvassa 16 olen yhdistänyt opinnäytetyössä kuvatut kaksi prosessikuvaa päällekkäin, jossa voidaan havainnollistaa palvelumuotoilun Tuplatimanttimallin ja toimintasuunnitelman kuvauksen aikajana. Tämän työn kautta olen pystynyt jäsentämään kokemustani teoreettiseen tietoon ja löytänyt vielä tehokkaampaa ajattelua prosessien läpivientiin. Teoreettisen tiedon ja mallien kautta pystyin hahmottamaan ja ymmärtämään selkeämmin eri vaiheet kehitysprosessin edetessä.

Kuva 16. Kehitysprosessin hahmottaminen kuvien 10 ja 12 yhdistämisellä.

Opinnäytetyön prosessi oli monivaiheinen. Aihe ja tavoite olivat melko selkeitä alusta alkaen. Tietoperustaan ja korkeakoulutuksen tarpeen perusteluille hain pitkään näkökulmia ja tutkin tietolähteitä. Tulokulmat olivat urheiluorganisaatioiden ja urheilun ammattilaisuuden kehittymisessä ja liikunta- ja urheiluorganisaatioiden osaamistarpeiden selvittämisessä. Tutkimusaineistoja löytyi melko helposti ja pääsin liikunta-alaa koskevien tutkimusten osalta perusteluissa eteenpäin.

Tutkimusmenetelmien ja kehitysprosessiin liittyvään palvelumuotoiluun keräsin tausta-aineistoa ja tutustuin menetelmiin useissa eri vaiheissa. Käytännössä kehitysprosessin kaikissa vaiheissa hain tietoa prosessin etenemiseen liittyvistä kysymyksistä. Kehitysprosessin alkuvaiheessa huomasin pohtineeni, että miten saan eri toimijatahot ja henkilöt prosessiin mukaan ja miten organisaatioiden kulttuurit ja arvot voidaan huomioida kehitystyössä. Opinnäytetyön kirjoittamisen loppuvaiheessa huomasin ja tunnistin, että prosessissa oli sama ilmiö, josta Design Councilin suunnittelujohtaja Drew, C. 2021 oli julkaissut verkkosivuillaan. Julkaisussa hän käsitteli suunnitteluprosessiin liittyviä näkymättömien toimintojen merkitystä. Nämä toiminnot liittyvät arvojen asettamiseen, uskomuksiin, ajattelutapoihin. Niitä voidaan kutsua myös metasuunnitteluksi, jossa varmistetaan kaikkien kump-paneiden olevan "samalla sivulla". Tämä vaihe kuvaa osaltaan toteutuneen kehitysprosessin toteuttamista kokempohjaisesti ja samalla löysin teoriaan liittyviä yhtymäkohtia oman toimintani kautta. Liitteessä 4 on kuvattu Tuplatimanttimallin havainnollistava kuva, jossa Drew, C. 2021. kuvaa systemaattista suunnittelua.

Opinnäytetyön ohjaajan tärkeä muistutus oli saada heti alkuvaiheessa organisaatioiden Kuortaneen ja Haaga-Helian osalta aiesopimus kehitysprosessin käynnistämiseksi. Tämä sopimus solmittiin Teams-palaverissa 29.11.2022.

Tarveselvityksien ja perustelujen käsittelyyn käytin eniten aikaa ja perehdyin lähdeaineistoihin, jotka liittyivät aluekehitykseen, väestökehitykseen, korkeakoulutettujen liikkumiseen alueilla, liikunta-alan osaamisvaatimuksiin liittyviin selvityksiin ja liikunta-alan osaamisen ennakoitavuuden lopputalouteen. Tausta-aineiston kerääminen vei lopulta ison osan tämän työn ajasta, mielenkiintoiset aineistot johtivat uusiin mielenkiintoisiin lähteisiin.

Opinnäytetyön osalta olen tyytyväinen tuotoksena syntyneeseen mallinnukseen ja siihen kehitysprosessiin, joka oli mahdollista toteuttaa yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa. Olen tyytyväinen myös, että löysin uusia tapoja ja työvälineitä erilaisten tilastojen ja tietolähteiden hakemiseen ja käsittelyyn. Näiden osalta pystyin hyödyntämään nykyisessä työtehtävässäni tiedolla johtamista ja opetusaineiston valmistamista tehokkaammin.

Tämän työn merkitys ja luotettavuus on mielestäni korkealla tasolla ja pystyin tuomaan vielä työn loppuvaiheessa ajankohtaista tilastotietoa esimerkiksi syyskuussa julkaistusta MDI:n väestöennusteista, jotka antavat vahvan pohjan alueellisen kehityksen osalta seuraavan 20 vuoden ajalle. Erittäin hyvää tilastotietoa pystyin tuomaan tausta-aineistoksi taulukossa 4 kuvatun Liikunnanohjaaja AMK-koulutukseen hakeutuvien määrät kotipaikkakunnittain.

Opinnäytetyö olisi voinut olla tiiviimpi kokonaisuus, jossa kehitystyö olisi ollut kuvattuna ja tuotoksena syntynyt mallinnus. Olin kuitenkin alusta alkaen ajatellut, että kokonaiskuvan saaminen ja perustelut koulutuksen aloittamiselle täytyy pystyä löytämään ja päivittämään eikä niistä voi jäädä luokalle. Hienoa oli löytää tämän työn aikana uudelleen 1998 tekemäni kasvatustieteiden opintojen aineistot, joissa olen tutustunut John Deweyn tuotantoon. Erityisesti Koulu ja yhteiskunta teokseen, jossa hän käsittelee mielestäni edelleen ajankohtaisin teemoin kasvua ja ihmisten kehittymistä, sekä arvopohjaista koulutussuunnittelua.

Richard Eiserman, joka on toiminut Design Councilin edellisenä muotoilu- ja innovaatiojohtajana kirjoittaa Design Councilin verkkosivuilla 11.5.2023 palvelumuotoilun Tuplatimanttimallista seuraavaa:

”Tehdään yksi asia selväksi - UK Design Councilin ei keksinyt Double Diamondia, se teki siitä suosittua. Double Diamondilla oli edeltäjiä John Deweyn, Osborn & Parnesin, Béla Bánáthy, Herbert Simonin, Donald Schönin ja monet muut, jotka kaikki ovat antaneet merkittävän panoksen ongelmanratkaisuteorioihin ja suunnittelun käytäntöön. Dewey uskoi kokemuksen ja tutkimuksen yhdistämiseen ja siihen, että oppimisen tulisi olla aktiivinen prosessi, jota ohjaavat ongelmanratkaisu ja kriittinen ajattelu. Osborn & Parnes ehdottivat Five Diamond -

mallissaan erilaisia ja yhteneviä toimintoja. Bánáthy käsitteellisti Parnesin mallin ja tiivisti viisi timanttia kahteen ja toi työnsä esiin järjestelmäsuunnittelussa”.

Tutkivana opettajana löysin tämän työn kautta mielenkiintoisia tutkimuksia, jotka auttavat edelleen kehittämään koulutuksen sisältöjä. Opettajan ja valmentajan työssä on hallinnollisia työtehtäviä, tärkeintä on kuitenkin tuottaa laadukasta sisältöä oppimisprosesseihin.

Lähteet

Aarresola, O., Itkonen, H., & Lämsä, J. 2022. Urheiluseurat ammattimaistumisen ristiaallokossa. Liikuntatieteellisen julkaisu, numero 22.

Blomqvist, M., Mononen, K. & Hämäläinen, K. 2020. Valmentajakysely 2019. KIHUn julkaisusarja nro 71. Jyväskylä.

Billis, D. 2010. Towards a theory of hybrid organizations. Teoksessa: D. Billis (toim.) Hybrid organizations and the third sector: challenges for practice, Theory and Policy. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 46–69.

Catalanotto, D. (2018): A tiny history of Service Design. Or how to make Service Design sound way more interesting and smarter during dinner parties. Luettavissa: <https://service-design.co/book-a-tiny-history-of-service-design-368ed603797c> .

Dowling, M., Jonathon E. & Washington, M. 2014. Understanding the Concept of Professionalisation in Sport Management Research. Sport Management Review 17(4), 520–29.

Drew, C. 27.4.2021. Developing our new Systemic-Design Framework. Luettavissa: <https://medium.com/design-council/developing-our-new-systemic-design-framework-e0f74fe118f7> : Luette: 6.6.2023.

Dewey, J. 1957. Koulu ja yhteiskunta. Helsingin kustannusosakeyhtiö, Otava.

Edelson, D.C. 2002. Design research: what we learn when we engage in design. The Journal of the Learning Sciences 11 (1), 105-121.

EHEA, 2023. European Higher Education Area and Bologna Process. Luettavissa: <https://www.ehea.info/> . Luettu: 9.5.2023.

Eisermann, R. 11.5.2023. The Double Diamond design process — still fit for purpose? Design Council. Luettavissa: <https://medium.com/design-council/the-double-diamond-design-process-still-fit-for-purpose-fc619bbd2ad3> Luettu: 6.6.2023.

Euroopan komissio, julkaisu EQF 10 vuotta Opas. 2019. Ladattu ositteesta <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/eqf-10-vuotta-opas.pdf> : Luette: 9.5.2023.

Haaga-Helia 2023. Avoin AMK: koulutustarjonta. Luettavissa: <https://www.haaga-helia.fi/fi/avoin-amk/avoin-amk-koulutustarjonta> : Luettu: 24.2.2023.

- Heikkilä, K. 2000, Yhteinen koto, Pohjanmaan urheiluopisto 1950 – Kuortaneen urheiluopisto 2000.
- Itkonen, H. 2015. Kansalaistoimintojen kaudet ja muuttuvat käytännöt. Teoksessa H. Itkonen & A. Lainen (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2016.
- Itkonen, H. 1996b. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Helsinki: Gaudemus.
- Jyväskylän yliopisto, 2023. Määrällinen tutkimus. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus> . Luettu: 17.4.2023.
- Kivinen, K. 2015. Design- eli suunnittelututkimus opetus- ja kasvatusalalla. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, s. 220–237.
- Koivisto, M., Säynjäkangas, J., Forberg, S. 2019. Palvelumuotoilun bisneskirja.
- Korjus, T. 28.8.2023. Rehtori. Kuortaneen urheiluopisto. Koulutusyhteistyö palaveri. Kuortane.
- Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. Suomalainen liikunta- ja urheiluseura muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25.
- Kuortaneen urheiluopisto, 2023. Luettavissa: <https://www.kuortane.com/> . Luette: 8.9.2023.
- Lehmusto, T., Laiho, T., Ruutiainen, M. & Häkkinen, E. 2022. Tunnistetut osaamistarpeet liikunnanohjaaja (AMK) tutkinnon opetussuunnitelman kehittämistyössä. Liikunta & Tiede 59 (1), 76–85. Luettavissa:https://www.lts.fi/media/lts_vertaisarvioidut_tutkimusartikkelit/2022/lt_1_2022_76-85.pdf .
- MID, 2023. Luettavissa: <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/> : Luettu: 15.9.2023.
- Nikander, J., Haapamäki, J. & Tuominen-Thuesen. 2020. Vierivä kivi ei sammaloidu – liikunta-ala murroksessa. Liikunta-alan osaamisen ennakoitavuuden loppuraportti. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2020:27. Haettu osoitteesta: Luettavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Vieriva_kivi_ei_sammaloidu_liikunta-ala_murroksessa.pdf .
- Nevala, N. 2023. Työterveyslaitos, johtava asiantuntija. Keskustelu Kuortaneen urheiluopistolla. 20.9.2023.
- Nikko, A. 2015. Tutkiva opettaja ongelmanratkaisijana. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, s.241–255.
- Opetushallitus, 2023. OPH. Koulutus ja tutkinnot, Ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Luettavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattikorkeakoulut-ja-yliopistot> . Luettu: 11.5.2023.

Opetushallitus, 2023. OPH. Koulutus ja tutkinnot, tutkintojen viitekehykset. Luettavissa:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-viitekehykset> : Luettu: 9.5.2023.

Opetushallitus, 2023. ePerusteet, Opintopolku. Luettavissa: [Liikunnanohjauksen perustutkinto - ePerusteet \(opintopolku.fi\)](#) . Luettu: 8.9.2023.

Opetushallitus, 2023. OPH. Tilastopalvelu Vipunen. Luettavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/ammattikorkeakoulutus> : Luettu: 28.8.2023.

Opetushallitus, 2023. OPH. Tutkintorakenne ja tutkinnot, Luettavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintorakenne-ja-tutkinnot> : Luettu: 9.5.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM. 2019:1. Osaaminen ratkaisee. Viitekehyksen laajentamistyöryhmän loppuraportti: Luettavissa: [Osaaminen ratkaisee \(valtioneuvosto.fi\)](#) .

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023. OKM. Ammatillisen koulutuksen järjestäminen. Luettavissa: <https://okm.fi/amatillisen-koulutuksen-jarjestaminen> . Luette: 8.5.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023. OKM. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat. Luettavissa: <https://okm.fi/jarjestamisluvat> : Luettu: 11.5.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM koulutusjärjestelmä 2023. <https://okm.fi/koulutusjarjestelma> : Luettu 12.5.2023

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023. Vapaa sivistystyö. Luettavissa: <https://okm.fi/vapaa-sivistystyo> Luettu, 8.5.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:3. Osaaminen ratkaisee. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-615-7> . Luettu: 10.5.2023.

Puronaho, K. 2019. Finland – National conclusions and recommendations. New Age of Sport Management Education in Europe. Haettu osoitteesta: https://34560e7a-63fc-467f-9ec3-8c9554ad7146.filesusr.com/ugd/dbfb00_9e2a3409404e4b2c965c217fce9d8e18.pdf .

Puska M., Potinkara P. & Lämsä J. 2017. Valmentaminen ammattina Suomessa 2016. Kihun julkaisusarja. Jyväskylä: KIHU. 25.4.2023.

Tilastokeskus, 2023. Väestöennuste. Luettavissa <https://statfin.stat.fi:443/PxWeb/sq/6b782407-1e19-45b8-8091-5a3e1937812c> . Luettu ja taulukko luotu 13.9.2023.

Tilastokeskus, 2023. Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt toimialoittain 2013–2017, muuttujina tilastovuosi. Luettavissa: <https://statfin.stat.fi:443/PxWeb/sq/c3381983-d3e1-412f-94b4-246514dab13b>. Luettu ja taulukko luotu 13.9.2023.

Sitra, Sitran julkaisuja 192, 2021. Miten osaajat liikkuvat alueella? Ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille ja alueille. Luettavissa: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2021/10/sitra-miten-osaajat-liikkuvat-alueilla.pdf>.

Urheiluopistot yhdistys, 2023. Luettavissa: <https://www.urheiluopistot.fi/etusivu>. Luettu: 9.9.2023.

van den Akker, J. (1999). Principles and methods of development research. In J. van den Akker, R. Branch, K. Gustafson, N. Nieveen, and T. Plomp (eds), *Design Approaches and Tools in Education and Training* (pp. 1–15). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. Luettu: 17.12.2022.

Valtion liikuntaneuvosto, 2023. Liikuntatoimijoiden tilannekuva – koronasta palautuminen ja energiakriisin vaikutukset. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:2.

Viitasaari, J. 2015. Liikunta-alan korkeakoulutuksen tarveselvitys – raportti, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu.

Villanen, J. 2020. Kehitä tai kuihdu. Käsikirja muutoksessa pärjäämiseen.

Virtanen, Juha. 28.8.2023. Rehtori, Kuortaneen lukio. Koulutusyhteistyö palaveri. Kuortane.

Wohlfart, O. & Adam, S. 2019. New Age in Sport Management Education in Europe (NASME) - Concluding report. Leipzig University: Department of Sport Economics and Sport Management. Luettavissa: https://www.researchgate.net/publication/344654080_New_Age_of_Sport_Management_Education_in_Europe_NASME_Concluding_Report: Luettu: 7.5.2023.

Yliopistolaki 24.7.2009/558. Luettavissa: [Yliopistolaki 558/2009 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](https://www.finlex.fi/lex/consolidated/2009/20090558). Luettu: 6.9.2023.

Liitteet

Liite 1. Liikunta-alan ammatilliset koulutukset FinQF ja EQF mukaan

Kansallinen vaatimustaso/eurooppalaisen tutkimuksen viitekehys	Tutkinnot, oppimäärät ja muut osaamiskokonaisuudet	Liikunta-alan ammatilliset koulutukset tasoittain
Taso 1		
Taso 2	Perusopetuksen oppimäärä Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA)	
Taso 3	Taiteen perusopetuksen laaja oppimäärä Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) (1.8.2022 alkaen) Kansanopistojen oppivelvollisille suunnattu vapaan sivistystyön koulutus (1.8.2022 alkaen)	lajiliittojen ja järjestöjen koulutukset, jotka toteutetaan liikunta-alan oppilaitoksissa. (ovat vapaan sivistystyön koulutuksia)
Taso 4	Lukion oppimäärä Ylioppilastutkinto Ammatilliset perustutkinnot Ammattitutkinnot Rikosseuraamusalan tutkinto Pelastajatutkinto Hätäkeskuspäivystäjätutkinto Rajavartijan peruskurssi Aliupseerin perustason opintokokonaisuus	Liikunnan perustutkinto LPT Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto, Osaamisalat: VAT ja LAT
Taso 5	Erikoisammattitutkinnot Alipäälystötutkinto (pelastusala) Lennonjohdon perustutkinto Aliupseerin yleistason (1 ja 2) opintokokonaisuus Aliupseerin mestaritason opintokokonaisuus	Valmennuksen erikoisammattitutkinto VEAT Johtamisen ja yritysjohtamisen EAT, JET
Taso 6	Ammattikorkeakoulututkinnot Alemmat korkeakoulututkinnot Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutukset, joiden kohderyhmänä ovat alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt Rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyys Kirkon erityiskoulutukset Pastoraalitutkinto	Liikunnanohjaajan AMK Liikuntatieteiden kandidaatti (JYU)
Taso 7	Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot Ylemmät korkeakoulututkinnot Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutukset, joiden kohderyhmänä ovat ylemmän korkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt Ylempi pastoraalitutkinto Esiupseerikurssi Sotatalouden ja tekniikan lisäopinnot Rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyys	Liikunnan ja urheilun YAMK Liikuntatieteiden maisteri
Taso 8	Yliopistojen ja Maanpuolustuskorkeakoulun tieteelliset ja taiteelliset jatkotutkinnot (lisensiaatin tutkinnot ja tohtorin tutkinnot) Yleisesikuntaupseerin tutkinto Erikoiseläinlääkärin tutkinto Erikoislääkärikoulutus Erikoishammaslääkärikoulutus	Liikunta-alan lisensiaatti ja tohtori tutkinnot

Taulukko on muokattu opetus- ja kulttuuriministerin julkaisusta 2019:3, oppimisen rakenne.

Alkuperäinen taulukko julkaisun sivulla 23.

Liite 2 Koulutusyhteistyöpalaveri 5.6.2023

- Tilannekatsaus ja toimenpiteet 5.6.2023
  - Tilannekatsaus Teemu ja Tapio
  - AMK opintojen käynnistymisen aikataulut. Mikä on tavoite?
  - Millaisia koulutuskokonaisuuksia on mahdollisuus ottaa huomioon?
    - Kohderyhmä
    - Väyläopinnot
      - Avoimen väylän haku on tarkoitettu opiskelijoille, jotka ovat jo suorittaneet opintoja avoimessa ammattikorkeakoulussa.
    - Polkuopinnot
      - avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi Haaga-Heliaan polkuopinnot suorittamalla.
  - Miten edetään seuraavaan vaiheeseen?
  - Aikataulu ja seuraava yhteispalaveri

Liite 3 Koulutusyhteistyöpalaveri 28.8.2023

- KORKEAKOULUOPINTOJEN TARJONNAN KEHITTÄMINEN JA KÄYNNISTÄMINEN KUORTANEEN URHEILUOPISTON TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Ma 28.8.2023 Yhteistyöpalaveri ja Kuortaneen toimintaympäristöön tutustuminen

9:30	Tilannekatsaus ja luonnoksen läpikäynti	Teemu Lehmusto, Tapio Korjus ja Jorma Lilli
10:30	Toimintaympäristön tutustuminen ja Kuortaneen Lukion kuulumiset	Juha Virtanen
11:30	Lounas ja AMK yhteistyö	SeAMK Tuija Vasikkaniemi liittyy palaveriin mukaan
12:30	Toimenpiteiden ja jatkotyön käynnistäminen, kehittämistoimien aikatauluttaminen	
14:00	Päätös	

- AMK opintojen käynnistymisen aikataulut. Mikä on tavoite?
- Millaisia koulutuskokonaisuuksia on mahdollisuus ottaa huomioon?
  - Kohderyhmä
  - Väyläopinnot
    - Avoimen väylän haku on tarkoitettu opiskelijoille, jotka ovat jo suorittaneet opintoja avoimessa ammattikorkeakoulussa.
  - Polkuopinnot
    - avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi Haaga-Heliana polkuopinnot suorittamalla.
- Miten edetään seuraavaan vaiheeseen?
- Aikataulu ja seuraava yhteispalaveri

Liite 4 Koulutusyhteistyö palaveri 31.10.2023

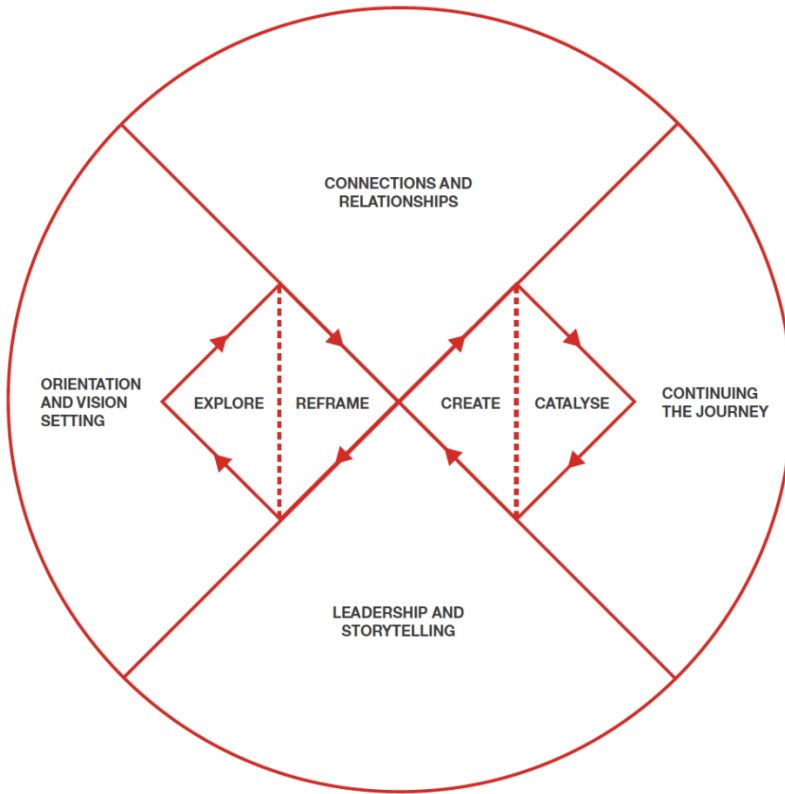
Korkeakoulutarjonnan kehittäminen Kuortaneen urheiluopiston toimintaympäristössä "VAIKUTUSALUEELLA"

31.10.2023 Yhteistyöpalaveri: 9:00 – 10:30

Microsoft Teams -kokous
Liity tietokoneella, mobiiliversion avulla tai kokoustilan laitteella
[Liity kokoukseen napsauttamalla tästä](#)
Kokoustunnus: 320 814 932 157
Tunnuskoodi: zZtbfH
[Download Teams](#) | [Join on the web](#)
[Lisätietoja](#) | [Kokousohjeet](#)

Käsiteltävät aiheet:

Tilannekatsaus
Mallituksen esittely
Keskustelut jatkotoimenpiteistä
Jatkotoimien aikataulut

Liite 5 Tuplatimantin systemaattisen suunnittelumalli

Cat Drew, 27.4.2021. Developing our new Systemic-Desing Framework.